



תמצית הש"ס

סיכומי גפ"ת קצרים וברורים ללומדי הדף היומי

גליון 93 | יבמות נ"ד: – ע"ח. | אייר ה'תשפ"ב

לעילוי נשמות הגאון
רבי משה מאיר
היינזר זצ"ל
מחבר ספרי ההלכה
של דגל ירושלים
נלב"ע י"ח ניסן
תשפ"ב

פינת הריבית

נערך ע"י גמ"ח 'אושר בכבוד'

וספרתם לכם ממחרת השבת, היינו מחרת יו"ט דאיקרי שבת (מנחות סה:). ומסתמא לא מקרה הוא דשם שבת דיו"ט מתייחס בפרט לספירת העומר, ואולי יש לתת בזה טעם.

הנה כידוע האור הגדול שזכו בו ישראל בשעת יצירתם לעם לא נותר אצלם כנהמא דכסופא, אלא עמלו במטמוני"ם לקנות את המעלות ולהוציא אל הפועל את כל השפע שנטמן ונזרע בקרבם, והיא תקופת בנין עם ישראל מדרגה אחר מדרגה, ואשר עיקר הכל הוא התשוקה לקרבת נצח בקבלת התורה הקדושה.

נמצא א"כ דכשם ששבת מקור הברכה בכללות, הרי שיו"ט דפסח מקור הברכה בפרטות לכל המעלות הנקנות בנו כעס ה' מקבלי התורה, 'בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על החר הזה' – זו כל תכלית יצי"מ.

אמנם עלינו לזכור שיציאת מצרים לא היתה יציאה פרטית לכל אחד אלא יציאת הכלל כולו כגוף אחד לדורותיו, ולכן אמרנו בהגדה 'לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל', לכן גם 'אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים עדיין אנו ובנינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה במצרים'.

וכן גם קבלת התורה ניתנה לכלל כולו, ולכן חנו ישראל נגד החר בלשון יחיד – 'יוחן', כאיש אחד בלב אחד [דלא כמציגים שרדיפתם בל' יחיד הוגדרה בחז"ל 'בלב אחד כאיש אחד', דבעצם 'יתפרדו כל פועלי או', ורק איחוד שאיפתם לרדוף העמיד אותם לשעה כאיש אחד, משא"כ ישראל כאיש אחד במהות ומתוך כך היו בלב אחד (פחד יצחק פסח מא)].

ומובן בזה מאוד מה שדוקא בימים אלו חלה התוכחה הנוראה על תלמידי ר"ע שלא נהגו כבוד זב"י, באשר הן היציאה ממצרים והן תכליתה – קבלת התורה – מחייבות תפיסת הדעת והנהגה על פיה שריבוי החכמים אינו אלא פארות של נביעה מעומק היחידה האחת, וכולם ממקום אחד יתלכדו, ש"אף החכמים העומדים בכל דור ודור כל אחד ואחד קבל את שלו מסיני' (שמו"ר ח כו).

אולם ההכנה לקבלת התורה אינה בבת אחת אלא כאמור דוקא מדרגה אחר מדרגה, והיינו שההכנה לתורה כהתורה עצמה שאינה מתלמדת לא בשנה ולא בשנתיים אלא דוקא כתאנה הנלקטת מעט מעט (במדבר רבה כא טו).

וכן במסגרת זו זוכים אנו בע"ה להתעורר מעט מעט בכמה הלכות הנוגעות מאוד למצוות ממוניות שבין אדם לחבירו, ונעסוק האידנא בהא דנקטו כל פוסקי דורינו בפשיטות שההצטרפות לגמ"ח עזר נישואין מכסי מעשר מותרת ומצוה, ונשתדל לבאר טעמא דמילתא.

אף דקרא כתיב 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' (דברים יד), הנה בתוס' תענית ט. הביאו דבסיפרי מרבה מ'כל' לרבות כל דבר שמוריו בו. וכ"ה בירושלמי ריש פאה 'כבד את ה' מהונן ומראשית כל תבואתך כמראשית כל תבואתך', כלומר לעשר גם מראשית הונן.

המשך בעמוד הבא

דיני עריות

אם עבר על כמה עריות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת, וילפינן מדכתיב כרת באחותו אע"פ שכבר נכתב כרת בכל העריות, והיו דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, שבא ללמד על הכלל כולו. ולר' יצחק ילפינן משם שלכרת ניתנה ולא למלקות שאם התרו למלקות ולא לכרת אינו לוקה, דאין עונש בלא אזהרה, והאזהרה היא על הכרת ולא על המלקות, ומו"א לא אשה יליף לחייב על כל אשה ואשה.

עונש ערירי – כתיב "ערירים יהיו" דמשמע שאם יש לו בנים ימותו, דמשמע שכעת יש להם בנים ואינם ערירים, וסופם להיות ערירים מהבנים שכבר יש להם, אבל אלו שנולדו אח"כ אין במשמע שימותו, וכתיב "תטאם ישאו ערירים ימותו" דמשמע שהבנים שיולדו אחרי החטא ימותו, דמשמע שממותי שחטאם ישאו ואין ימותו ערירים, אבל אלו שנולדו קודם אין במשמע שימותו, כדי לומר שימותו גם הבנים שהיו לו לפני החטא וגם הבנים שיולדו אחרי החטא.

דין הערערה

חייבי לאוין חייבים עליהם בהערה, דמדכתיב בשפחה חרופה שפחה כנענית המאורסת לעבד עברי שהוא מותר בה דכתיב "אם אדוני יתן לו אשה" [ובא עליה אחר] "שכבת זרע", משמע שבשאר חייבי לאוין מספיקה הערערה, וחייבי לאוין דכחונה דליכא למילף משפחה כיון שאינו לאו השוה בכל, וליף קיחה קיחה מחייבי כריתות.

חייבי עשה כגון מצרי ואדומי עד דור שלשי יליף ביאה ביאה מחייבי לאוין.

נ"ה: אשה נקנית לבעלה בהערה מגז"ש קיחה קיחה, וכתבו התוס' (ד"ה אשה) דאדרי הכא שלא עשה אלא הערה ופירש, אבל כשגמר ביאתו קנה בגמר ביאה, ולרבי"ם בסתם דעתו על גמר ביאה, ואם מפרש שרצוה לקנות בהערה קנה בהערה.

יבמה נקנית ליבם בהערה מגז"ש ביאה ביאה. והערה ביבמה לשוק, לגירסת רש"י נחלקו רב ושמואל אם זה לאו או עשה, ולתוס' (ד"ה א) לכ"ע איכא לאו.

משמש באבר מת או עם מתה – י"א שמשמש באבר מת בלא קישוי שאינו ראוי להזרוע, בעריות פטור, דילפינן מדכתיב "שכבת זרע" באשת איש, וי"א שחייב, והא דכתיב "שכבת זרע" למעוטי משמש עם אשת איש כשהיא מתה, וקמ"ל דלא נימא דלאחר מיתה עדיין היא שאר של בעלה, דכתיב גבי שומאה "כי אם לשאור". וכתבו התוס' (ד"ה לאחר) דהא דפשיטא לגמ' ביש נחלין שאין הבעל יורש את אשתו כשהוא בקבר להתחיל לקבוצו, מהכא יליף לה דלאחר מיתה לא חשיב שאור.

קיניו לשלא כדרכה ולדרך אברים ולנשיקה – המוקנא לאשתו שלא כדרכה (-שהיה חושדה בביאה כזו וידוע לכל שלדעת כך קינא, לישנא אחרינא שאמר לה אל תסמרי ליבעל לו שלא כדרכה. רש"י. ובתוס' (ד"ה לשקנא) הקשו שהרי אפי' אל תסמרי הוי קינו, ותי' דאדרי שאמר לה שאני חושדה אלא בדרך אברים) ונסתרה, רב פפא רצה למעט קיניו זה מ"שכבת זרע" דכתיב בסוטה, ורבה דונה דאסורה ד"משכבי אשה" כתיב, אלא קרא אתא למעט שאם קינא לה דרך אברים (-מעוץ דדין ודש מבחין בשאר אברים), מותרת. ואביי שואל שמשמטא שמותרת, וכי פריצותא אסר רחמנא, אלא קרא אתא למעט שאם קינא לה בנשיקה אבר נושק במקום שמשמש שמותרת. והגמ' אומרת שזה ניחא למ"ד שהערה זו הכנסת עטרה, אבל למ"ד הערה זו נשיקה מאי איכא למימר, ולכן הגמ' מבארת דקרא אתי לדרך אברים, דהו"א שאסורה כיון דבקפידא דבעל תלה רחמנא, קמ"ל.

מהי הערה – לשמואל הערה זו נשיקה, דא"א שלא ידחוק הבשר. ובשם ר"ח י"א שגמר ביאה בשפחה חרופה לו הכנסת עטרה, ומבאר שהערה זו נשיקה, והא דכתיב "שכבת זרע" ללמד שאינו חייב אלא על ביאת המיזוק, הכונה למיזוק העטרה (-בשר בראש הגיד). מרש"י מבאר שצריך שיוזע, ולתוס' (ד"ה אינ) חייב בשפחה חרופה אף בלא דווקא זרע, כמו באשת איש, ולא אתא למעוטי בשפחה חרופה אלא הערה ושלא כדרכה. וי"א בשם ר"ח שהכנסת עטרה זו הערה ולא גמר ביאה (ועדיין יכול להיות כשמואל, דמנשיקה עד הכנסת עטרה נחשב הערה) וגמר ביאה היינו גמר ביאה ממש, וי"א בשם ר' יוחנן שפחות מהכנסת עטרה פטור, ודלא כשמואל.

איסורי עריות בקרובים מן האב או מן האם

אחות אביו ואחות אמו אסורות בין מן האב בין מן האם, דכתיב קרא יתירא "ערות אחות אביך לא תגלה" ו"ערות אחות אמוך לא תגלה", וכיון שכבר הוזכר לא הוה למכתב אלא עונש, ואתא קרא לרבות אחות אביו ואחות אמו מן האם. והא דצריך קרא בתרומהו, משום דמן האב יש לה חיים דמשפחת האב קרויה משפחה דכתיב "ויתילו עליו משפחות לבית אבותם", ומאיך מן האם זה ודאי.

אחות אסורה בין מן האב בין מן האם, דכתיב "בת אביך את באת אמן".

דודתו מן האב שבעלה הוא אחי אביו מן האב אסורה, אבל דודתו מן האם אינה ערוה, דילפינן דודו דודו מגאולה שאחי אביו מן האב מצוה גאולה מוטלת עליו יותר מקרובי האם, דכתיב התם "ומשפחתו" ומשפחת אב אינה קרויה משפחה.

דין הנושא כמה אחיות שאמרו לו שאחיותיהם מתו – אמרו לו מותה אשתך, ונשא את אחותה מאביה, ואמרו לו שמתה ונשא את אחותה של השלישית מאביה, ואמרו לו שמתה ונשא את אחותה של הרביעית מאמא, וחזרו ואמרו לו כולם קיימות, מותר בראשונה – אשתי, ובשלישית דלא חלו הקידושין בשניה, וביאתה באונס, ותנן נושאין על האנטה, וכן מותר בחמישית דביאת הרביעית פתור הוא ואינה קידושין כיון שחלו הקידושין בשלישית, ופוטרת צרותיהן שאם מת וחלצו האחים לאחת מהם צרותיהן פטורות, ואסור בשניה מפני הראשונה וברביעית מפני השלישית, ואין פוטרת צרותיהן, והחידוש ברביעית ובחמישית, שאע"פ שיש ערוב כ"כ, לא גזירין לאסור את המתות. תוס' (ד"ה אמרו), והחידוש בפטור הצר הוא שאין עדיפת לחלוץ צרות, גזירה שמא יחלוץ לשניה או לרביעית. תוס' (ד"ה צרותיהן), ואם מותה הראשונה ואח"כ נשא כנ"ל, מותר בשניה וברביעית ואסור בשלישית ובחמישית.

נ"ה: אחות אשתו אסורה בין מן האב בין מן האם, וכדמוכח

מהדין הנ"ל באמרו לו מותה אשתך וכו' שאם חלו הקידושין בשניה נאסר בשלישית שהיא אחותה מן האם, ומקור האיסור הוא מאשת אח, ואשת אח גופיה לשינא מדכתיב "ערות אחיך היא", ואין לומר דאתי קרא אסור אשת אח מן האב באין לה בנים ובחיי בעלה, דזה נלמד מ"נדה היא". ואי נימא דאתי קרא לאסור יש לה בנים לאחר מיתה בעלה, (דאף שהתורה התירה באין לה בנים, ומשמע שביש בנים אסורה, י"ל שאף ביש לה בנים מותרת ליבם, אלא שבאין לה בנים אסורה לעלמא, וביש לה בנים מותרת לעלמא, וכן דמיא שבאמת ביש לה בנים אסורה ליבם, אלא שהאיסור הוא לאו האב מכלל עשה שהוא עשה ואין הוא כרת), אתי קרא אחרינא "ערות אחיך גילה", ולא אמרינן שאשת אח מן האם מותרת לאחר מיתה בעלה, דאף דילפינן "אחות אחוה" מבני יעקב, והיא שמן האב מצוה ומן האם רשות. רש"י. דכתיב "היא" בהוויתא תתא, ומ"א אצטריך למילף "אחות אחוה" מבני יעקב, דלא נימא דבעין מיידי באבא ובאמא. תוס' (ד"ה בהוויתא), (ואין ללמוד אחות אשתו או אשת אח מאחותו שאסורה גם מן האם, ושניהם קרובי עצמו, דאדבריה נילף מדודתו שאינה אסורה אלא מן האב, דשניהם נאסרים ע"י קידושין).

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי, משנה ברורה (לפי סדר הדף היומי בהלכה), ספרי מוסר (לפי סדר מבחני דרשו), חפץ חיים ואהבת חסד (לפי סדר הלימוד היומי), וכן את מבחני "לדעת" (דף היומי, משנה ברורה, חפץ חיים, ואהבת חסד), בנקודות ההפצה.

כמו כן ניתן לקבל במייל 7692282@gmail.com
וכן ניתן לקבל בפקס בטלפון 0799-414144.

חדש- ניתן לקבל במייל סיכומים ומראי מקומות לפי סדר הלימוד החדש "הבורה ש"ס" (דרשו) של עמוד יומי בעיון. (מסכת בבא קמא).



לקבלת שטר זכרון דברים המהדר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

מבחני לדעת בעמודים 11-12
ניתן לעשות את המבחנים בטלפון 0737-289669, או
בטלפון 077-5283934, או בנדרים פלוס

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד'

וכ"פ בר"מ (מתנ"ע ז ה) ושו"ע (יו"ד רמט) דשיעור נתינת צדקה חומש מנכסיו למצוה מן המובחר ומידה בינונית אחד מעשרה]והיינו אם יש לו כדי פרנסתו (ש"ך רמח א), וגם אם יש לו - אינו חייב גמור אלא 'ממועלות הגדולות שרוצים חכמים שיעשו כן כל אדם' (אג"מ אהע"ז ג מג)].

ולכאז' מודמייתי תוס' הא דספרי גבי דרשת הגמ' שם 'עשר בשביל שתתעשר, נ' דס"ל דאף דרשה זו קאי נמי אמעשר כספים. וכ"מ בתנחומא פר' ראה ז"ל 'עשר בשביל שתתעשר, עשר כדי שלא תתחסר, רמז למפרשי ימים להפריש אחד מן עשרה לעמלי תורה'.

עכ"פ מהתנחומא הנ"ל מבואר שישה עדיפות לעמלי תורה, וכ"ה להדיא בקהלת רבה (פר' יא) שלח לחמך על פני המים א"ר ביבי אם בקשת לעשות צדקה עשה אותה עם עמלי תורה שאין מים האמור כאן אלא דברי תורה.

והנה רוב ככל המצטרפים לגמח"ים לעזר נישואין הם בני תורה הנהוגים לסייע לנישואי ילדיהם במתת מכובד, שעל אף שבד"ב אינם אמידים כלל מ"מ מתוך הכרת החשיבות - להחזיק ביד הצעירים להקים ביתם בנחת בכדי שיוכלו לבסס את בנינם בגידול עצמם וחיונון ילדיהם על מבועי התורה - מתמסרים לכך ההורים מעל ומעבר ליכלתם הטבעית.

מתוך כך נמצא שהמצטרף לגמ"ח עוז נישואין ע"י הפקדות ו/או תרומות, הרי הוא מסייע בכספו לבני תורה להשיא את ילדיהם, ופעמים רבות אף מסייע לזוגות בני התורה הנישאים באשר ע"י העזר של הגמ"ח יכולים ההורים לעזור יותר, וכיון שהם עמלי תורה הרי שצדקה מהודרת היא.

ואין לטעון שהמפקיד נהנה מהפקדתו בכך שע"ז מצטרף להיות חבר בגמ"ח הזכאי לקבלת הלואה לבנו, דאיתא בט"ז (ריש סי' רמט) שאין כל איסור ליהנות מכספי מעשר שהרי בכל מעשר יש טוה"נ לבעלים.

זאת ועוד שעצם העזרה של האב לדאוג להלואה לבן ע"י הצטרפותו לגמ"ח הרי היא מותרת מכספי מעשר, כמבז' ברמב"ם (מתנ"ע י טז) בזה"ל 'הנותן מזונות לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב במזונותיהן כדי ללמד הזכרים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה ולא יהיו מבוזות וכו'. הרי זה בכלל הצדקה וצדקה גדולה היא שהקרבן קודם', עכ"ל.

ופשוט שלא רק ההפקדות והתרומות המשמשות להלואה, אלא גם כל התרומות המשמשות לעצם קיום הגמ"ח ותפעולו והרחבת אפשרויותיו הרי הם צדקה מהודרת, באשר הגמ"ח כולו אינו אלא משמש לסייע לעמלי תורה.

וז"ל הרמב"ם (שם ה"ז) 'מעלה גדולה שאין למעלה ממנה זה המחזיק ביד ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה וכו' כדי לחזק את ידו עד שלא יצטרך לבריות לשאול' עכ"ל, והוא מעניינא דיומא ובה נחתום - י"ה שנוכה לנהוג כבוד זה בזה.



נחמד אושר בכבוד תל"א

בכבוד אושר

חושבים עתיד כהלכה

בעידודם ובברכתם של מרן רובנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

הנחמד אושר בכבוד תל"א

בכבוד אושר

חושבים עתיד כהלכה

בעידודם ובברכתם של מרן רובנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org | www.osher-b.org

להצטרפות: 073-3678617

ללישנא קמא נחלקו בשהיתה ארוסה לבעל הראשון, לרב אוכלת דהא רבי רחמנא ביאות אלו, ולשמואל לא רבי רחמנא להיות יותר מהבעל (אא"כ בא עליה ביאה גמורה), אבל אם היתה נשואה אוכלת לכו"ע, שהרי היתה אוכלת אצל בעלה הראשון, ואף ביאה גרועה מועילה בה להאכילה, ואפי' אם היבם הוא חרש אוכלת, אמנם אם הבעל היה חרש בשעה שנישאה אינה אוכלת אלא אחרי יבום גמור, ולרב י"ל שאפי' אם היבם חרש אוכלת, דלא גרעה ביאת חרש מביאה בלי כוונה לקנות דרבי רחמנא.

ללישנא בתרא בנפלה מן האירוסין לכו"ע אינה אוכלת בתרומה, כיון שלא אכלה בחיי הבעל, ונחלקו בנפלה מן הנישואין אם אוכלת כמו שהיתה אוכלת מעיקרא, או דלא רבי רחמנא ביאות אלו אלא לדברים האמורים בפרשה. הגמ' שואלת על שמואל מהא דאיתא בברייתא שמבואר שיבמה אוכלת מכח ביאת יבם חרש. והא דלא חיישין לסימפון, משום שאין החשש אלא בדבר היכול להתגלות ויהיו קידושי טעות, אבל בנתחרש לא חיישין שמא יתפקח. תוס' (ד"ה מת).

בת ישראל פיקחת שנתארסה לכהן פקח **ולא הספיק לכונסה עד שנתחרש**, אינה אוכלת בתרומה, ואם נולד לה

בן אוכלת בשביל בנה, דכתיב "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמנו" קרי ביה יאכילו, ואם מות הבן והאב קיים, לרבי נתן אוכלת בשביל בעלה, ולחכמים אינה אוכלת. רבה מבאר טעמיה דרבי נתן שאוכלת כיון שכבר אכלה, ואביי שואל דכל אשת כהן שמת אינה אוכלת אע"פ שכבר אכלה, ולכן מפרש רב יוסף שלרבי נתן נישואי חרש מאכילים בתרומה אף בלא בן, שהרי מדאורייתא כל אשה ארוסה אוכלת, אלא דחיישין שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחיותיה, והכא שנכנסה לחופה ליכא למיגזר, ולרבנן גזרינן שמא תאכל אף בקידושי חרש דאין קניינו קנין, ובנולד לה בן אוכלת אף לרבנן, הגמ' שואלת מסדר הברייתא על דברי רב יוסף.

נ"ו: דין העראה וביאה שלא כדרכה - הבא על אחת מכל העריות, או הפסולות (כגון אלמנה לכה"ג, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין), בהעראה או שלא כדרכה, פסלה משום זונה, וגרושה אינה אוכלת בתרומה מכח אביה דנעשית חללה, אמנם בביאת זנות של פנויה אינה נעשית זונה (ורבי אלעזר סובר שנעשית זונה), וממזרת ונתינה אין ג"מ לפוסלם כיון שהם פסולים, והנ"מ היא שישראל לוקה עליהם גם בהעראה. רש"י בנתינ'.

אנוסה לכהן-

אשת ישראל שנאנסה - שיטת רב ששת שאשת ישראל שנאנסה אע"פ שמוותרת לבעלה, פסולה לכהונה שאם מת בעלה לא תינשא לכהן. הגמ' אומרת שאין ראיה לדין זה ממתני', ד"ל דוכן היינו אשלא כדרכה בחי"בי לאוין, לרש"י היינו אלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט. ולתוס' (ד"ה וכן) אפשר ללמודם קיחה קיחה מעריות, אלא קאי אשאר חייבי לאוין דלאו דכהונה.

אשת כהן שנאנסה אסורה לבעלה, ואם בא עליה לוקה משום טומאה, דהכל היו בכלל "אחרי אשר הוטמאה", ומדכתיב באשת ישראל "והיא לא נתפשה" דמדכתיב "והיא" מיעוטא משמע דאיירי באשת ישראל אבל אשת כהן אין חילוק בין רצון לאונס, (ותחילתה באונס וסופה ברצון שריא מסברא, דיצירא אלבשה, וקרא אסמכתא בעלמא היא). תוס' (ד"ה ואי). מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא. לל"ק לוקה אף משום זונה דכתיב "זונה לא יקחו" וסתם זונה היינו שניאפה תחת בעלה, דהכל היו בכלל זונה דאף באונס זו ביאת זנות, ומדכתיב באשת ישראל "והיא לא נתפשה" מכלל דאשת כהן כדקיימא קיימא, ולל"ב אינו לוקה משום זונה, דבאונס אינה חשובה זונה.

אכילת תרומה בנישואין פסולים

אלמנה שנתארסה לכה"ג או גרושה וחלוצה שנתארסה לכהן הדיוט, לר"מ אינה אוכלת בתרומה אם היא בת כהן (רש"י בפירוש הראשון, ותוד"ה מן), שהרי בנתארסה לישראל אינה אוכלת כלומר אין מניחין אותן לאכול, וכ"ש בקידושי עבירה. ולרבי אלעזר ור"ש אוכלת, ולא דמי לישראל שלעולם אין בכוחו להאכיל, אבל כה"ג או הדיוט מאכילים במותרות להם, אמנם כשתיבעל להם אינה אוכלת, דנעשית חולה דכתיב "לא יחלל" שני חילולים. ללשון שני ברש"י איירי מתנ"י גם בבית ישראל שנתארסה לכהן, ואליבא דמשנה ראשונה שאם הגיע הזמן ולא נישאו אוכלת בתרומה, וסובר ר"מ שאינה אוכלת דמשתמרת לביאת עבירה, ולרבי אלעזר ור"ש כיון שנתארסה לכהן אוכלת בתרומה דקנין כספו היא, ולא נתחללה עד שבא עליה.

ואם נתאלמנו או נתגרשו מכהנים אלו, מן האירוסין כשרות לכו"ע דלא פסל ר"מ אלא במשתמרת לביאה פסולה, ואם נתאלמנו כשרות להנשא לכהנים, וגרושה כשרה לתרומה אם היא בת כהן, ואם נתאלמנו או נתגרשו מן הנישואין פסולות דנעשית חללה בביאתו.

נ"ז. פצוע דכא כהן שקידש בת ישראל לרב אושעיא תלי דין זה במחלוקת הנ"ל, דלר"מ אינה אוכלת, כיון שהיא משתמרת לביאה פסולה, ולרבי אלעזר ור"ש אוכלת כיון שהיא קנין כספו דכהן, ועדיין לא פסיל לה בביאתו. והגמ' שואלת ששאני התם שיכול להאכיל במקום אחר במותרת לו, אבל פצוע דכא לעולם אינו מאכיל, (ואם נשא בת גרים זה ספק אם אוכלת מחמתו, וכדלהלן). ואביי מותרץ שפצוע דכא מאכיל אם כהן נשוי אשה שנעשה פצוע דכא לא בא עליה ממזאת שנעשה פצוע דכא. ורבא מבאר שפצוע דכא כהן מאכיל את עבדיו ושפחותיו הכנענים, (ולאביי לא ילפינן אכילת אישות מאכילת עבדים, ולרבא לא ילפינן מהיכא שכבר אכלה, ולאביי מה שכבר אכלה אינו סיבה להאכילה אח"כ, שהרי

כהן שמת אין אשתו אוכלת מחמתו בתרומה, ולרבא שאני התם שפקע הקנין).

פצוע דכא כהן שנשא בת גרים - ריו"ח מסתפק אם אוכלת בתרומה, והנה נחלקו (לקמן ע"ו) אם פצוע דכא בקדושתיה קאי ואסור באשה פגומה, או לאו בקדושתיה קאי, ומ"מ לר"י לא אכלה, דאם בקדושתו קאי הרי שליטתו בת גר זכר כבת חלל זכר וכיון שאסורה לו נתחללה בביאתו, ואם לאו בקדושתו קאי כיון שהיא אסורה בפצוע דכא, דלר"י קהל גרים איקרי קהל, א"כ אינה אוכלת, ואילו אליבא דרבי יוסי אוכלת בתרומה, דאם לאו בקדושתו קאי הרי שליטתו מותרת היא בפצוע דכא שלשיטתו קהל גרים לא איקרי קהל, ואי בקדושתו קאי אכלה שלשיטתו גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה. ולרבא"י האוסר בת גרים לכהן עד שתהא אמה מישראל, היכא שאמה מישראל נתווספה בה כשרות לכהונה, ולא קדושה להחשיבה קהל ולאסרה על פצוע דכא, ואם נישאת לפצוע דכא אוכלת בתרומה, דכתיב "וכהן כי יקנה נפש קנין כספו". ללשון שני ברש"י איירי בבית גר וגיורת, והנדון הוא אם ע"י שאמה מישראל התווסף כשרות להקרא קהל, וא"כ בת גיורת אינה קהל ומותרת לפצוע דכא ואינה אוכלת בתרומה, או שהתווסף קדושה להנשא לכהונה, וא"כ בת גיורת אסורה לפצוע דכא ואינה אוכלת בתרומה. ולשון ראשון עיקר.

חופה לפסולות

נ"ז: לרב יש חופה לפסולות והעושה חופה לפסולה נפסלה מאכילת תרומה מכח אביה, אע"פ שלא קידשה ולא בא עליה, דחופה כנכניסת בעילה דמיא, ולשמואל אין חופה לפסולות, ומ"מ אף לרב פחותה מבת שלש אין לה חופה, כיון שאין לה ביאה דחשיבות חופה היא הקירבה לביאה, ואם הביאה לא חשובה כ"ש שהחופה לא חשובה. וביארו התוס' (ד"ה רב) שלרש"י רב איירי בחופה בלא כסף, ואיירי אליבא דרב הונא דס"ל שחופה קונה, ולרב אף בפסולות חופה קונה ואפי' לה"א ור"ש, כיון שהחופה קרובה לביאה, והיא נחשבת "שארז". ושמואל ס"ל דחופה היא קירוב ביאה ולא מהני אלא בראויות לביאה, ואפי' חופה שאחר קידושין לא מהני בפסולות. ור"ת מפרש דרב ושמואל מדברים רק בחופה שאחר קידושין, והמחלוקת מדברת על הדין הנ"ל שאלמנה שנתארסה לכה"ג ונתאלמנה אוכלת בתרומת בית אביה, אבל נשואה אינה אוכלת, ועל זה נחלקו רב ושמואל אם אוכלת כשנכנסה לחופה או לא, והיינו אי חשיבא כאלמנה מן האירוסין או כאלמנה מן הנישואין.

לרש"י שמואל קרא לרב 'אבא' מלשון חשיבות, ולתוס' (ד"ה אמר) שמו של רב היה אבא.

בת ג' שנים מתקדשת בביאה, ואם בא עליה יבם קנאה, וחייבים עליה משום אשת איש, י"מ אם קיבל בה אביה קידושין, והתוס' (ד"ה וחייבים) ביארו דאיירי בבא עליה יבם, וקמ"ל דהוו קידושין גמורים מדאורייתא, ולרבי"א קמ"ל בזה דהא דקתני סיפא ואם בא עליה אחת מכל העריות, היינו שאם באה עליה בהמה ייהרגו את הבהמה, ואם היא נדה מטמאה את בועלה לטמא משכב תחתון של בועל נדה כעליון של זו, שמתמא אוכלין ומשקין, ולא אדם וכלים כתחתון של הנדה עצמה, ואם נישאת לכהן אוכלת בתרומה אבל פחותה מבת ג' כיון שאינה ראויה לביאה חוששים לסימפון, וגם חוזר ומשלח לבית אביה. תוס' (ד"ה נשאת), ונפסלת בביאת פסול כגון חלל נתן וממזר או אלמנה לכה"ג.

נ"ח. שיטת רמי בר חמא שדין חופה לפסולות תלוי במחלוקת ר"מ עם רבי אלעזר ור"ש אם קידושין פסולים פוסלים, שלר"מ שקידושין פוסלים ה"ה חופה, ולרבי אלעזר ור"ש שקידושין אינם פוסלים, ה"ה חופה אינה פוסלת.

הגמ' דוחה שאין משם ראיה כלל, דקידושין קונים משא"כ חופה אינה קונה בלא כסף או שטר או קידושי ביאה, ומאידך חופה קרובה יותר לביאה.

והנה מצינו בברייתא שלת"ק כשרות ופסולות שנכנסו לחופה ולא נבעלו אוכלות משלו ואוכלות בתרומה, (אבל בנישואין גמורים בפסולות לכו"ע אינה אוכלת בתרומה), ולרבי ישמעאל בנו של ריו"ח בן ברוקה כל שאין ביאתה מאכילתה אין חופתה מאכילתה. הגמ' אומרת שאין הכרח שנחלקו אים שי חופה לפסולות, ד"ל שרבי ישמעאל סובר כר"מ שכבר משעת קידושין אין חופה, ונקט שיעאל אגב ת"ק, וכתבו התוס' (ד"ה דהני) דאוכלת משלו אינה לאחר מיתה, דכיון שנכנסה לחופה דינה כהגיע זמנה לינשא. אבל מחיים לא כיון דבעמוד והוצא קאי, ואוכלת בתרומה היינו מחיים דליכא למיחש למזיגת כוס ולסמפון אחרי שנכנסה לחופה.

רב ששת מביא ראיה ממתני' שיש חופה לפסולות, ממה שסוטה אומרת אמן אמן, ומפרש אמן **שלא שיתי ארוסה** ונשואה ושומרת יבם (והיינו כר"ע דס"ל שאין קידושין תופסים בחי"בי לאוין, דלדבריו יבמה לשוק כאשת איש, ונאסרת על היבם אם זינתה) וכנוסה, וכיון שארוסה ושומרת יבם אינן שותות

דבעינן "תחת אישך", ואין נוטלות כתובה אם קינא לה ונסתרה, כיון שהיא גרמה לה להיאסר עליו, בהכרח איירי שקינא לה כשהיא ארוסה ונסתרה ומשקה אותה כשהיא נשואה, ואיירי בנכנסה לחופה ולא נבעלה, דאם בא עליה, אין המים בודקין אותה כיון שהוא אינו מנוקה מעוון דאחר הסתירה אסורה עליו דכתיב "והיא נטמאה", ומבואר שיש חופה לפסולות וקרינן בה "תחת אישך" אע"פ שאינה ראויה לביאה.

ואמנם כיון שאין המים בודקים אלא היכא **שקדמה שכיבת בעל לבועל** דכתיב "מבלעדי אישך", ואי נימא דאיירי כשבא עליה ארוסה בבית אביה קודם סתירה, א"כ כהאי גוונא ביבם שבא עליה בבית חמיה לשם זנות הרי רב עצמו אמר שקנאה לכל דבר. וצ"ל דאיירי שעשה בה מאמור וכב"ש שמאמור קונה קנין גמור וחשיב קדמה ביאת בעל לבועל, ע"י ביאת הבעל הראשון. ללשון ראשון ברש"י איירי שבא עליה בבית חמיה אחרי המאמור, דלב"ש ע"י המאמור פרחה זיקת היבום ונעשית ארוסה, ואינה נקנית בביאת זנות, אבל לב"ה לא פקעה הזיקה, וקנאה בביאת הזנות לגמרי.

נ"ח: רב פפא אומר שאין ראייה שיש חופה לפסולות, דלא איירי בננסה לחופה ולא נבעלה, די"ל דארוסה היינו כמ"ד שמקנא לארוסה להשקותה כשהיא נשואה, ללשון ראשון ברש"י איירי שקינא לה כשהיא ארוסה ונשאה ובא עליה ואח"כ נסתרה, ומשקה אותה ע"י הקינוי שקינא לה כשהייתה ארוסה. וללשון שני ברש"י איירי שקינא לה כשהיא ארוסה ונסתרה ונישאת, דס"ל שאף שלא קדמה שכיבת הבעל לבועל, ואף שאין האיש מנוקה מעוון, יכול להשקותה.

ולרב נחמן בר יצחק י"ל שהקינוי והסתירה היו אחרי הנישואין, ומשביעה ע"י גלגול שלא זינתה גם בעודה ארוסה, ומכאן לגלגול שבועה מן התורה.

אכילת יבמה בתרומה- העושה מאמור ביבמתו ונמצאת משתמרת אף לביאת שאר האחים שהיא אסורה להם מדרבנן אוכלת בתרומה, דאפי' לר"מ רק המשתמרת לביאה פסולה מדאורייתא, אינה אוכלת, אבל דדרבנן אוכלת. ואם יש לו אח חלל לכו"ע אינה אוכלת עד שיכנס, כיון שהיא משתמרת לביאת החלל שהיא פסולה דאורייתא, ואפי' לרבי אלעזר ור"ש שבאלמנה לכה"ג אוכלת, הכא הרי אין בכח החלל להאכיל במקום אחר. ואם נתן היבם גט, לריו"ח אוכלת אפי' לר"מ, דס"ל שהמשתמרת לביאה פסולה מדרבנן, אוכלת בתרומה, ולר"ל אינה אוכלת אף לרבי אלעזר ור"ש, כיון שהיא משתמרת לביאה למי שאינו מאכיל אף במקום אחר ע"י גירושין, ואף שיכולה לאכול מכח אביה, מ"מ הרי מכוחו אינה אוכלת.

למי כה"ג מותר להנשא

נ"ט. בוגרת- לר"מ כה"ג אסור בבוגרת, דכתיב "והוא אשה בבתוליה יקח" פרט לבוגרת שכלו בתוליה, (בתולה משמע מקצת בתולים, "בתוליה" משמע כל הבתולים), ורב חייא בר יוסף מסתפק אם הדרשה היא שתהיה בבתוליה בשעת אירוסין או בשעת נישואין, ונ"מ בקידשה בקטנותה ונעשית בוגרת, אם מותר לכונסה, (דאף שאינה נעשית חללה אלא בביאת איסור, מ"מ י"ל שדין כה"ג לקחת בתולה הוא דין בנישואין). ולרבי אלעזר ור"ש מותר לכה"ג לישא בוגרת, (דס"ל ש"בתולה" משמע כל הבתולים, ו"בתוליה" משמע מקצת בתולים). ואם אירס בוגרת או קטנה ובגרה ואח"כ נתמנה להיות כה"ג מותר בה, ורק אם בגרה אחרי שנעשה כה"ג אסורה. תוס' (ד"ה הא). וכה"ג שנשא בוגרת אינו חייב לגרשה (ס.) כיון דעתידיה להיות בוגרת תחתיו.

אלמנה וגרושה- כה"ג אסור באלמנה אפי' נתארמלה מן האירוסין, ולא ילפינן אלמנה אלמנה מתמר שהיתה אלמנה מן הנישואין, אלא ילפינן מגרושה, שאף מן האירוסין אסורה לכה"ג דהא בגרושה ליכא גז"ש, (ולחומרא מקשינן, ועוד דהא חשיבא גרושה אף מן האירוסין. תוד"ה דומיא), ואם אירס אלמנה ונתמנה להיות כה"ג מותר לכונסה, דכתיב "יקח אשה" ואשה הוא קרא יתיידא ומסתבר להתיר אלמנה ולא בוגרת שנשתנה גופה.

מוכת עץ- כה"ג אסור במוכת עץ, ואם נשא נשוי. ואם נעשית מוכת עץ אחר שנתמנה להיות כה"ג, התוס' (נ"ט. ד"ה הא) מסתפקים אם היא מותרת לו. ומוכת עץ שלא כדרכה מותרת.

נ"ט: נבעלה שלא כדרכה שיטת רב שהיא אסורה לכה"ג, והגמ' אומרת שמה שמבואר בברייתא שהיא מותרת היינו לשיטת ר"מ, (דדריש מ"ולו תהיה לאשה" דכתיב במאנס נערה בתולה דבעינן אשה הראויה לו ולא אלמנה מן האירוסין לכה"ג, ובהכרח איירי שהיא בעולה שלא כדרכה, דאל"כ תיפוק ליה שאינה בתולה דכה"ג אסור באנוסת עצמו ומפותת עצמו), ור"מ

דריש מ"בבתוליה" שאינה נאסרת אלא בביאה כדרכה, אבל רב כר"א ור"ש דאסורה, דדריש מ"בבתוליה" שיהיו כל בתוליה קיימים, ולא תיבעל בין כדרכה בין שלא כדרכה. התוס' (ד"ה אלא) הוכיחו מכאן שמשלם קנס אף בביאה שלא כדרכה, והקשו על רש"י שסובר שאינו משלם אלא בגמור ביאה שיש שם השרת בתולים. ולענין העראה נסתפקו התוס' אם משלם קנס או לא. עוד כתבו התוס' (ד"ה הא) שאף שלר"מ חייבי לאוין וכריתות משלם בהם קנס, הכא באלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיט לא ממעט אלא שאין ראויה לקיימה, אבל קנס משלם. עוד כתבו התוס' (ד"ה ורב) שרב מדבר אליבא דרבי אלעזר ור"ש, אבל רב עצמו לא סובר כרבי אלעזר ור"ש, שהרי לרב כה"ג אסור בבוגרת.

ובאמת לדברי רבי אלעזר אסורה אף לכהן הדיט משום זונה, דס"ל דפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה, והא דהוצרך רב לאוסרה משום בעולה- רב יוסף מפרש דאיירי שנבעלה לבהמה, וכדלהלן, ואביי שואל שאם היא נחשבת בעולה היא גם זונה, ואם אינה זונה אינה בעולה. ולכן רבי זירא מעמיד בממאנת קטנה יתומה שנישאת ונבעלה שלא כדרכה ומיאנה בו, דאינה זונה ולא אלמנה ולא גרושה, ובזה חידש רב שיש פסול בעולה לכה"ג.

נבעלה לבהמה- לרב יוסף נעשית בעולה ואסורה לכה"ג, אך לא נעשית זונה, ולרב שימי בר חייא מותרת לכה"ג דדינה כמוכת עץ שהמתייר בה מתייר גם כאן, וכן מבואר בברייתא שאע"פ שאם יש עדים והתראה דינה בסקילה, אם אין עדים והתראה מותרת לכהונה, וכן רבי אמר על ריבה אחת שרבעה כלב שהיא ראויה לכה"ג, והטעם בזה משום שאין זנות לבהמה, וראיה ממה שהתורה אסרה "אתנן זונה ומחיר כלב", אבל אתנן כלב שאמרו לזונה הילך טלה זה והבעיל לכלבי, ומחיר זונה שהחליף זונה בטלה, מותרים, דכתיב "גם שניהם" שניים ולא ארבעה.

אנוסה ומפותה-

אנוסת עצמו ומפותת עצמו אסורה לכה"ג, דכתיב "בתולה יקח" בשעת לקיחה תהיה בתולה, ואם נשא נשוי. לרב הונא מוציאה בגט, וכתבו התוס' (ד"ה שאינו) דלכא' היינו מדרבנן. ונשא נשוי היינו שאין משלם קנס במפותה שאין המפתה משלם קנס "אם מהור ימהרנה לו לאשה" אלא "אם מאן ימאן" (אבל אונס משלם אפי' אם נכנסה). (וכתבו התוס' שם שאף שיש לה כתובה, יש נ"מ היכא דמחלה כתובתה, או דנ"מ אם גובה קנס מעידיה או כתובה מזיבורית, ועוד דכתובת בעולה מדרבנן). והגמ' מוכיחה שאינו חייב לגרשה, דסופה להיות בעולה תחתיו.

ס. אנוסת חבירו ומפותת חבירו אסורה לכה"ג, ולראבי" הולד חלל, ולחכמים הולד כשר. י"א שראבי" סובר כרבי אלעזר דפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה, ויש בה לאו, ומחייב לאווין דכהונה הוא ולד חלל, והגמ' שואלת שהרי משנת ראבי" קב ונקי, והרי אין הלכה כרבי אלעזר, וי"מ שנחלקו אם יש חלל מחייבי עשה, לראבי" הא דכתיב "אלמנה וגרושה וחללה זונה את אלה לא יקח, כי אם בתולה וכו' ולא יחלל" קאי אכולהו, (ומ"אלה" לומדים שהבועל נדה אין הבן חלל), ולרבנן "אלה" הפסיק הענין.

טומאת כהן הדיוט לאחותו

ארוסה- לר"מ ור"י מותר לכהן להטמא לה, דכתיב "הקרובה", אבל לנשואה אסור דכתיב "ולאחותו הבתולה", ולר"ש ורבי יוסי אסור להטמא לה, דכתיב "אשר לא היתה", ומ"הקרובה" מרבים ארוסה שנתגרשה.

מוכת עץ- לר"ש אסור לאחיה הכהן להטמא לה, כיון שאינה ראויה לכה"ג, וכתיב "ולאחותו הבתולה" וס"ל שאינה בכלל בתולה, ואסורה לכה"ג, ולר"מ ור"י מותר, דכתיב "אשר לא היתה לאיש" מי שהווייתה ע"י איש, וגם רבי יוסי מודה בזה.

אנוסה ומפותה- לכו"ע אין מיטמא לה, דכתיב "ולאחותו הבתולה".

בוגרת- לכו"ע מיטמא לה אף לר"מ דפסיל בוגרת לכה"ג, דכתיב "הקרובה אֵליו".

דין גיורת לכהונה

ס: לר"ש גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד כשרה לכהונה, דכתיב "וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכס", והרי פנחס היה עמהם, אבל גדולה מבת ג' שנים ויום אחד אפי' לא נבעלה אסורה, דכתיב "כל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו", ואיירי בראויה ליבעל, דאלי"כ קשו קראי אהדיי. והיו מעבירים את הנשים לפני הציץ, וכל הראויה להבעל היו פניה מוריקות בנס, (סימן לעוברי עבירה הדרוקן

שפניהם מוריקות מחמת העבירה. רש"י. וכתבו התוס' שזה אינו ירקון, ומ"מ יש להדרוקן קצת ירוקת פנים), וכן הא דכתיב "וימצאו מיושבי יבש גלעד ארבע מאות נערה בתולה אשר לא ידעה איש למשכב זכר", (שנהרגו כל יושבי יבש גלעד לפי שלא באו להלחם בבנימין, וכל מי שלא נבעלה החויה ונתנוה לנותרים מבנימין), היו מושיבים אותן ע"ג חבית של יין, בעולה ריחה נודף בתולה אין ריחה נודף, ולא העבירים לפני הציץ משום דכתיב "לרצון להם" לרצון ולא לפורענות, "להם" לרצון אבל לעכו"ם אף לפורענות.

לרבנן אף גיורת פחותה מבת ג' שנים ויום אחד פסולה לכהונה, ו"החיו לכס" היינו לעבדים ולשפחות.

לרבי וריב"ל הלכה כר"ש, וכדמצינו שרבי הכשיר לכהונה בת גיורת פחותה מבת ג' יום אחד, ואף ששם כבר נישאה, אין חילוק בזה, (דאף שבבוגרת ומוכת עץ א"צ להוציא אף שאסור לישא, התם הטעם משום שסופה להיות בוגרת ובעולה תחתיו, אבל כאן אינה עתידה להיות זונה תחתיו), ורב נחמן בר יצחק הורה לכהן להוציא גיורת פחותה מג' שנים ויום אחד.

ס"א. טומאת עכו"ם- לרשב"י קברי עכו"ם אינם מטמאים באהל, דגבי טומאה כתיב "אדם כי ימות באהל" ואין עכו"ם קרויים אדם דכתיב "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם", (ורק כלפי בהמות הם קרויים אדם), והא דבמלחמות מדין כתיב "כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו" שיש בהם טומאת שבעה, שמא נהרג אחד מישראל, והא דכתיב "ולא נפקד ממנו איש", י"ל דהיינו לעבירה, ולרבינא היו צריכים טהרה משום דעכו"ם מטמאים במגע ומשא, דכתיב "נוגע בעצם או בחלל" ולא כתיב אדם. ורבנן סוברים שעכו"ם מטמאים אף באהל. והקשו התוס' (ד"ה קברי) למא הוצרך רבי בנאה לציין את מערת אברהם אבינו ואדם הראשון, דאף לרבנן אין מטמאים באהל אלא אותם שמתו מושעה שנאמרה פרשת טומאה, שהרי רק מוגע קבר נתרבה. עוד הקשו התוס' (ד"ה ואין) כמכוח מקומות שנאמרו אדם על הגויים, ות' בשם רש"י שר"מ חולק בזה על ר"ש. ור"ת סובר שאדם לא כולל גויים, אבל האדם כולל גם גויים. ולרבינו משולם רק לגבי פורענות אין עכו"ם קרויים אדם. עוד כתבו התוס' (ד"ה ממוגע) שאין הלכה כר"ש, וצריכים כהנים להזהר מקברי עכו"ם, אמנם מותרים להכנס לבתי העכו"ם שבחו"ל.

עוד דיני כה"ג

כה"ג שאירס אלמנה ונתמנה להיות כה"ג יכנוס, דכתיב "יקח אשה", ומעשה ביהושע בן גמלא שקידש את מרתא בת ביתוס ונתמנה להיות כה"ג, ע"י שנתנה תרקבא דדינורי לינאי המלך ולא היה ראוי להיות כה"ג, (וכתבו התוס' ד"ה עיילא שזה אינו ינאי שהיה כה"ג). וכנסה.

יבמה- שומרת יבם שנפלה ליבום לפני כהן הדיוט, ונעשה כה"ג, אסור לכונסה מפני שאסור באלמנה, אע"פ שעשה בה מאמור, דהא דכתיב "יקח אשה" היינו אשה ולא יבמה, וצריך לחלוץ לה, ואף היכא שנפלה מן האירוסין שאין בה אלא עשה "בתולה יקח" ולא בעולה, לא אמרינן עשה דוחה לא תעשה, גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה.

אילונית לכהן ולישראל- אסור אף לישראל לישא אילונית אא"כ יש לו אשה ובנים, משום שמבטל פריה ורביה, וכן הדין בכהן, ולר"י כהן אסור אף אם יש לו אשה ובנים, דאילונית חשובה זונה, דכתיב "הזנו ולא יפרוצו", שכל ביאה שלא שייך בה "יפרוצו" אפי' לכשתגדל (תוד"ה כל) היא זנות. ולרבנן אין זונה אלא גיורת ומשוחחררת שנפסלו ע"י ביאת עכו"ם ועבד, ושנבעלה בעילת זנות כגון ישראלית שנבעלה לפסול לה. ובתוס' (ד"ה שנבעלה) הקשו דלא נעשית זונה אלא מחייבי כריתות. וכתבו התוס' שגיורת אפי' אם נתגיירה לפני ג' שנים ויום אחד אסורה מדאורייתא מטעם זונה, לפי שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה, אמנם הבא על עובדת כוכבים אינו אסור אלא מדרבנן, וטעם החילוק משום דכתיב "לא יקח ולא יחלל" ובעכו"ם לא שייך לא יקח כיון דלא תפסי בהו קידושין, ולרבא היכא שזינתה אסורה מדאורייתא, והיכא שלא זינתה אסורה מדרבנן.

דין כהן בקטנה

ס"א: תניא ר"א אומר כהן לא ישא את הקטנה, בטעם הדבר יש בגמ' כמה שיטות.

רבה רצה לבאר שר"א סובר כר"מ דחייש למיעוטא, ואוסר לקטן וקטנה לחלוץ או לייבם, קטן שמא ימצא סריס, וקטנה שמא תימצא אילונית, ונמצאו פוגעים בערוה ד"אשת אח" שלא במקום מצוה, (ולרבנן מייבם וכשתגדל אצלו יקיים מצות יבום, אבל אין חולצת ד"איש" כתיב בפרשה, ואין מעשה קטנה כלום), וכן סובר ר"א כר"י שאילונית היא זונה.

הגמ' דוחה שר"א מתיירלייבם קטנה, וכן סובר ר"א שאילונית אינה זונה.

רב אדא בר אהבה מפרש דר"א איירי בכה"ג, דכיון שלא קונה אותה אלא לכשתגדל, ואז היא בעולה, אסור לייבם.

רבא דוחה שאם קידשה אביה, קנאה בעודה קטנה, ואם קידשה עצמה אף לרבנן אסורה לכה"ג.

רבא מפרש טעמא דר"א בכהן הדיוט, ואסור בקטנה שמא תתפתה עליו שהרי אין לה דעת, ובישראל לא חיישינן דפתוי קטנה אונס הוא ואנוסה מותרת לישראל.

רב פפא מבאר דס"ל כהאי תנא שכה"ג צריך לישא דווקא אשה שיצאה מכלל קטנות ולא הגיעה לכלל בגרות, דכתיב "בתולה" וכתיב "אשה". ורנב"י מביא ברייתא שאין בתולה אלא נערה, דכתיב "הונערה טובת מראה מאד בתולה". והביאו התוס' (ד"ה וכן) שיש מחלוקת אם ברקה היתה בת ג' או בת י"ד.

זונה - לר"א זונה כשמה לשון טועה, שטועה מתחת בעלה, והיינו אשת איש שזינתה. לר"ע זונה זו מופקרת ואפי' פנויה שהפקירה עצמה לזנות, אבל מחמת ביאה אחת אינה זונה. לרבי מתיא בן חרש אפי' אם הלך בעלה להשקותה לפי שקינא לה ונסתרה, ואסורה לו עד שתשתה, ובא עליה בדרך, נעשית זונה. לרבי יהודה זונה היא אילונית, ולחכמים אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות לפסול לה כגון עריות או בת ישראל לנתין וממזר, ולרבי אלעזר פנוי (וכ"ש נשוי. תוד"ה פנוי) הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה, ואין הלכה כרבי אלעזר.

דיני פריה ורביה

לא יבטל אדם מפריה ורביה אא"כ יש לו בנים. ולשמואל אע"פ שיש לאדם כמה בנים אסור לו לעמוד בלא אשה, שנא' "לא טוב היות האדם לבדו", ומ"מ ביש לו בנים אסור למכור ס"ת כדי לישא אשה בת בנים, אלא ישא עקרה או זקנה. וכתבו התוס' (ד"ה נפקא) ש"ל שלכו"ע מצוה לישא בת בנים אפי' ביש לו בנים, אלא שאינו צריך למכור ס"ת אלא באין לו בנים.

במה מקיים מצות פריה ורביה-

תנא דמתני' ס"ל שלב"ש צריך שיהיו לו ב' זכרים ולא זכר ונקיבה, ולב"ה זכר ונקיבה. ב"ש לומדים ממושה שהיו לו ב' בנים גרשם ואליעזר, ואין ללמוד מבריאת העולם שנבראו אדם וחוה, דשאני התם דא"א בעינן אחר שהרי לא היתה נקיבה אחרת בעולם. וב"ה לומדים מבריאת העולם, ואין ללמוד ממושה כיון שעשה כך מדעתו משום שכינה, ואסור לאדם אחר לעשות כך.

ס"ב, ובברייתא מובא בשם רבי נתן שלב"ש צריך ב' זכרים וב' נקבות, כמו שעם קין והבל נולדו תאומות, דכתיב "ותוסף ללדת את אחיו את הבל", וכתיב "כי שת לי אלוקים זרע אחר תחת הבל" אלמא תשלומין בעי, ולב"ה צריך זכר ונקיבה, ו"שת לי וכו' " אינו אלא הודאה.

ובברייתא אחרת איתא בשם רבי נתן שלב"ש צריך זכר ונקיבה, ולב"ה או זכר או נקיבה, דכבר קיים "לא תוהו בראה לשבת יצרה" להיות עוסקים ביישובו של עולם.

ג' דברים עשה משה מדעתו והסכימה דעתו לדעת המקום-

פירש מן האשה דאם ישראל שלא דיברה עמהם שכינה אלא לפי שעה בזמן שנקבע, כתיב בהו "אל תגשו אל אשה", כ"ש הוא שהוא מיוחד לדיבור בכל שעה ואין לו זמן קבוע שעליו לפרוש מן האשה, כדי שיהיה מופרש יום אחד קודם. (וכתבו התוס' ד"ה מדעתיה, דמ"מ אינו ק"ו גמור, כיון שעו"ז יבטל לעולם את המצוה, ועוד דשמוא דווקא בעשרת הדברות צריכים פרישה. עוד כתבו התוס' ד"ה וקבע, שכיון שהפרישה היא מספק שמא תפלוט, א"כ אף משה למרות שאין ודאי שיתייחד עמו הדיבור, צריך לפרוש שמא יתייחד הדיבור בשעת תשמיש או באותו יום). והסכים עמו הקב"ה דכתיב "שובו לכם לאהליכם (-לנשותיכם) ואתה פה עמוד עימדי". וכתבו התוס' (ד"ה דכתיב) שאהרן ומרים כעסו עליו, משום שמה שהסכים עמו הקב"ה היה משום שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו. ולא כעסו עד שהגיעו לחצרים, משום שרק אז ידעו מזה.

שיבר את הלוחות דאם פסח שהוא מצוה אחת מותן תרי"ג אסור לבן נכר לאוכלו, כאן שכל התורה תלויה בזה וישראל מומרים, כ"ש שאינם ראויים לקבל התורה, אמנם אינו ק"ו גמור, דאדרבה יש לו ללמדם ולהחזירם בתשובה. (תוד"ה התורה). ואמרו לו הקב"ה "אשר שברת" יישר כח ששיברת.

הוסיף יום אחד מדעתו, דכתיב "וקדשתם היום ומחר", מה מחר לילו עימו אף היום לילו עימו, ואינו דרשה גמורה, ד"היום" משמע היום ממש. (תוד"ה אף). וכיון שכבר עבר הלילה צריך למנות ב' ימים מלבד אותו היום, והסכימה דעתו לדעת המקום ולא שרתה השכינה עד למחר.

היו לו בנים בעודו עכו"ם ונתגייר - לריו"ח כבר קיים פריה ורביה בבנים אלו, ולר"ל לא קיים שהרי גר שנתגייר כקטן שנולד. וכמו"כ נחלקו בירושת בכורה, שלריו"ח הבן הראשון שאחרי הגירות אינו נוטל פי שניים, כיון דאינו "ראשית אונז", ולר"ל נוטל פי שניים דכקטן שנולד דמי. וצריכא דלענין פריה ורביה יותר מסתבר שקיים כיון שעכו"ם הם בני פריה ורביה שהרי נח ובניו נצטוו ב"פרו ורבו". רש"י. והתוס' (ד"ה בני) כתבו שאינם בני חיוב, אלא שבניהם נקראים על שמם. משא"כ לענין נחלה שאינם בני נחלה והיינו שבת כגן ובכור כפשטו, אבל עיקר דין ירושה נוהגת בהם. ומודה ר"ל שבעודם עכו"ם מתייחסים הבנים אחריי, דככתיב "בראדך בלאדן בן בלאדן", ומודה ריו"ח שעבד אין לו חיים, ואם נשתחרר לא קיים פריה ורביה (תוד"ה הכל). דכתיב "שבו לכם פה עם החמור" עם הדומה לחמור.

המשך דיני פריה ורביה

היו לו בנים ומתו - לרב הונא קיים פריה ורביה, דאין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, דכתיב "כי רוח מלפני יעטוף". ולריו"ח לא קיים פריה ורביה, כיון שאין כאן "לשבת יצרה", ובברייתא איתא כשיטת ריו"ח.

ס"ב: נמצא הבן סריס לא קיים פריה ורביה.

בני בנים הרי הם כבנים, דכתיב "מני מכיר ירדו מחוקקים", והיינו מבני בתו שהרי כתיב "יהודה מחוקקי", וכתיב "ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב". ובני בנים היינו כגון שנולד לבן בן ולבת בת, וכ"ש אם נולד לבת בן, ואף שבשני בנים אינו מקיים פריה ורביה, שאני הכא שהוא בא מכח הבת שפטרתו. (תוד"ה וכל), ואם נולד לבת בן, לרבא קיים פריה ורביה, ואביי רצה לומר שלא קיים עד שתיקנו רבא, ואם נולדו ב' בנים לבנו האחד והשני מת ללא בנים לא קיים לכו"ע.

שיטת רבי יהושע שאף **מי שקיים פריה ורביה בילדותו** אינו יכול להבטל מפריה ורביה, אלא צריך שיהיו לו בנים בזקנותו, (ודלא כתנא דמתני'), וכן אף אם היתה לו אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו, דכתיב "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר (שיהיה הגון וירא שמים ומתקיים) הזה או זה, ואם שניהם כאחד טובים", ואמר רב מתנא שהלכה כרבי יהושע, ור"ע מפרש פסוק זה לענין לימוד תורה והעמדת תלמידים, ור"ע עצמו העמיד י"ב אלף זוגי תלמידים, וכולם מתו באסכרה מפסח ועד עצרת, מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, והיה העולם שמם שנשתכחה תורה, עד שבא אצל רבותינו שבדרום ר"מ ור"י ורבי יוסי ור"ש ור"א בן שמוע, והם הם העמידו תורה.

מעלת הנישואין ומצות עונה

כל אדם שאין לו אשה שרוי בלא שמחה, ברכה, טובה, חומה, תורה, ושלום.

כל המכיר באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה בתשמיש בעת עונתה נקרא חוטא.

חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך מפני שאז היא מתאוה לו יותר, ואפי' בעונה הסמוכה לוסתה שאמרו חכמים שאדם חייב לפרוש מאשתו בעונת היום או הלילה שהיא רגילה לראות בה, ודווקא ביוצא לדבר הרשות, אבל ביוצא לדבר מצוה מיטריד במצוה ולכן פטור. אי נמי שמא יטרד בתשמישו ויתבטל מהמצוה. שיטת רש"י שהפקידה היא בתשמיש, והקשו התוס' (ד"ה חייב) שהרי בשעת וסתה אסור בתשמיש, ועל כן פירשו שיפקדה בשאר דברים וידבר על ליבה.

האזהב את אשתו כגופו, והמכבדה יותר מגופו (דיולותא דאיתתא קשה מדגנרא), והמזדיין בניו ובנותיו בדרך ישרה, והמושיאן סמוך לפירקן (ואף דלקטן אין נישואין, תיקנו לו נישואין דלא הוי בעלת זנות. תוד"ה סמוך), עליו הכתוב אומר "וידעת כי שלום אהלך".

ס"ג, האזהב את שכניו, והמוקרב את קרוביו, והנושא את בת אחותו (שכיון שגעועי אדם על אחותו יותר מעל אחיו, נמצא מחובב את אשתו. רש"י. ולרשב"ם ה"ה בת אחיו, אלא שאחותו משדלתו בדברים יותר, ולר"ת נקט בת אחותו לפי שהיא בת מזלו. תוד"ה והנושא), והמלווה

סלע לעני בשעת דחקו (לצורך מזונות, אבל אם המושל רוצה ממנו מס אינו טוב לתת לו מעות, מפני שאם לא יהיה לו יותרו לו. תוד"ה המלווה), עליו הכתוב אומר "אז תקרא וד' יענה, תשוע ויאמר הנני".

כל שאין לו אשה או קרקע אינו אדם.

עזר כנגדו- זכה עזר, לא זכה כנגדו חלוקה עליו וסותרת את דבריו, וי"א מנגדתו לשון מלוקת, ובמה היא עוזרתו שמביא חיטים ופשתן, ומכינה לו מהם לחם ובגדים, נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו.

אדם בא על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה.

ברכת ד' לאברהם - ונברכו בך- א"ל הקב"ה לאברהם שתי בריכות כמו מברין את הגפן טובות יש לי להבריך בך רות המואביה ונעמה העמונית שיצאו מהם מלכים ונביאים, שנעמה אמו של רחבעם יצאו ממנה חזקיה ואסא ויהושפט שהיו צדיקים גמורים, וכן ישעיה הנביא. כל משפחות האדמה- אפי' משפחות הדרות באדמה, כל גויי הארץ- שכל העולם ואפי' הבאות מגליא לאספמיא אין מתברכים אלא בשביל ישראל.

עתידים כל בעלי אומניות לעסוק בעבודת הקרקע.

הגמ' מביאה כמה מימרות בענין עבודת הקרקע ופחיתותה, דאף שצריך קרקע היינו למגורים ולצרכיו, אבל לא שעיקר אומנותו תהיה בקרקע. תוד"ה שאין לך.

מדברי רב פפא - עדיף לאכול ממה שזרע בעצמו, מפני שזה מתברך ואינו כלה מהר. יש למכור כליו ולהשתמש בדמים לפרקמטיא כדי שלא יהיה עני, אך לא ימכור מלבושיו שמוא לא ימצא אחרת הגונה כמותה. רש"י. ולתוס' (ד"ה זבין) הכונה שעדיף לקנות בגדים מאשר לארוג לבד, אבל בגלימא עדיף לארוג לבד שמוא לא ימצא לקנות כרצונו. כל העוסק בבניה מתמסכן, ולכן עדיף לסתום חור, ולא להרחיבו, או להרחיבו אם הוא בעל נפש לנאות בניינו, ולא לסתור את הכותל. יש למהר לקנות קרקע אבל לא למהר לישא אשה ויבזק מעשיה שלא תהא רעה וקנטרנית. יקח אשה פחותה ממנו דחשובה ממנו שמוא לא יתקבל עליה, ויקח אוהב חשוב ממנו.

אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל ליראם כדי שיחזרו בתשובה.

אשה טובה ואשה רעה-

אשה רעה קשה ממייתה, אשתו של רב היתה מכינה לו הפוך ממה שהיה אומר לה, אך אמר לבנו שלא יאמר לה הפוך ממה שרוצה, משום "למדו לשונם דבר שקר". ורבי חייא שהיתה אשתו מצערתו, היה קונה לה דבר הראוי לה, ואמר דיינו שמגדלות את בנינו ומצילות אותנו מן החטא - ההרוג עבירה. אשתו של רב יהודה היתה תקיפה, ומאידיך היתה נוחה להתרצות.

ס"ג: אשה רעה מצוה לגרשה, ואם כתובתה מרובה ישא אשה נוספת לשיטת רבא שנושא אדם כמה נשים על אשתו. תוס' (ד"ה צרתה), דאמרי אינשי בחרתה מקבלת תוכחה יותר ולא בסילתא קוז ועליה הכתוב אומר "הנני מביא רעה אשר לא יוכלו לצאת ממנה", ועוד כתיב בה "נתנני ד' בידי לא אוכל קום", (וי"א דאיירי על זה שמזונותיו תלויים בכספו), ועוד כתיב בה "בגוי נבל אכעיסם", (וי"א דאיירי בצדוקים שאומרים "אין אלוהים", וי"א דאיירי במהלכים בשוק ערומים שאין משוקצים ומתועבים יותר מהם, ולריו"ח איירי באומת החברים הפרסים שהיו רשעים ומבזים, ולא היו מכירים בכבודם של ישראל).

כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה, או שהתורה נמשלה בה. וכמה רעה אשה רעה שהכתוב מגנה אותה, או שהגיהנום נמשל בה. ואיתא בספר בן סירא שאשה טובה מתנה טובה לבעלה, בחיק ירא אלוקים נתנן, אשה יפה אשרי בעלה והוא שמח בחלקו ודומה לו כאילו מספר ימיו כפלים, ואחרים צריכים להעלים עיניהם ממנה ולא לבוא לשנות יין עם בעלה, כדי שלא יכשלו. ואשה רעה צרעת לבעלה, ותקנתו שיגרשנה ויתרפא מצרעתו.

כיון שנשא אדם אשה עוונותיו נמחלים.

אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה.

הפרסים גזרו ג' גזירות על ישראל מפני ג' עבירות - א' על הבשר, מפני המתנות שהיו גוזלים מתנות כהונה. ב' על

המורחצאות, מפני הטבילה שלא היו זהירים בה. ג' מוציאים המתים מקבריהם, מפני שהיו שמחים ביום אידם.

עדיף לרשעים שימותו כדי שלא יחטאו ויפלו בגיהנום.

אל תצטער היום על צרת מחר, כי לא תדע מה ילד יום.

מנע רבים מבייתך ולא את הכל תביא לביתך. רבים יהיו אנשי שלומיך, אך סוד תגלה רק לאחד מאלף.

אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף –מחיצה הוחצצת בין השכינה למלאכים, ושם נתונים כל הרוחות והנשמות שעתידות להנתן בגופים.

כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, וי"א כאילו ממעט את הדמות, וי"א ששניהם נכונים, וי"א שגורם לשכינה שתסתלק מישראל (שאין השכינה שורה על פחות מב' אלפים וב' רבבות מישראל, ויתכן שהוא מחסיר מהמונין הזה), וי"א שחייב מיתה.

בן עזאי לא נשא אשה (ואמנם נשא את בתו של ר"ע וגירשה. תוד"ה שיתקיים), ואמר "ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה, אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים".

ס"ד. תפילת צדיק- אינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע. אבותינו היו עקורים מפני שהקב"ה מתאזה לתפילתם של צדיקים. תפילתם של צדיקים כעתר שמהפכת מידותיו של הקב"ה.

נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה

הנושא אשה ולא ילדה לו עשר שנים, אינו רשאי ליבטל מפריה ורביה, אלא יוציא ויתן כתובה או שיקח אשה נוספת. (ויתן כתובה ותוספת כתובה. תוס' ס"ה: ד"ה כז).
וזכר לדבר מה שמצינו באברהם שנשא את הגר "מקץ עשר שנים לשבת אברהם בארץ כנען" (וישיבת חו"ל אינה מן המנין שמה מפני עוון חו"ל הם עקורים), ואף שאברהם היה עקר, מ"מ הפסוק מיותר כדי ללמדנו דין זה, אבל יצחק (ששהה כ' שנים ולא נשא אחרת. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה וליף) דהיינו לסוברים שהיתה גדולה כשנשאה, אבל לסוברים שרבקה היתה בת ג' כשנשאה א"א ללמוד מיצחק, אי נמי בדורות הראשונים היו ילדות הרבה קודם) אף הוא היה עקור וידע שזה בגללו, והפסוק אינו מיותר (וכדמצינו ששנותיו של ישמעאל נמנו כדי לייחס בהם שנותיו של יעקב לידע ששהה כמה שנים בבית שם ועבר, ולא נענש עליהם לפי שגדול תלמוד תורה מוכיבד אב ואם), וי"א שאברהם ושרה טומטמין היו, וי"א ששרה אילונית היתה.

אם כופים להוציא- כתבו התוס' (ד"ה יוציא) דלשון יוציא דהכא בששה י' שנים אינו בהכרח ע"י כפיה, דבהמדיד איכא פלוגתא אם כופין להוציא או לא, והיכא שעשה לאשה שלא כדין כופין אותו להוציא, וכופים היינו ע"י שוטים ולא בדברים, ובירושלמי מבואר דהיכא דקתני יוציא היינו שאומרים לו חייבון רבנן להוציא, ואם לא הוציא מותר לקרותו עברין, והיכא דקתני כופים היינו כפיה ממש. עוד כתבו התוס' (ד"ה יוציא) שבכל מקום שכופים את הבעל להוציא צריך לתת כתובה אף שמגרשה בעל כרחו, וכן איתא בתוספתא, ורבינו גרשום הוכיח דמוכח שחין אין לה כתובה, וכתבו התוס' שי"ל שזה דווקא משום שיכולו להערים.

לא ילדה מחמת איזה סיבה- אם חלה אחד מהם, או שהיה אחד מהם בבית האסורים, אין עולים לו מן המנין, דתולים בכל דבר המונעם מן ההריון, ואם הפילה מונה משעה שהפילה.

ס"ד: השיעור בזמנו- לרב אין שיעור י' שנים אלא בדורות הראשונים ששנותיהם מרובות משא"כ בזמנו שנתמעטו השנים שהאדם חי, דכתיב "ימי שנותינו בהם ע' שנה" ומסתמא אמרו דוד שהרי משה חי יותר. (תוד"ה ימי). אלא ימתין ב' שנים ומחצה כנגד ג' עיבורים כ"ז חודשים לזמן העיבור עצמו, ועוד חודש לכל עיבור לימי טומאה וטהרה, דאשה מתעברת סמוך לוסתה, וי"א כנגד ג' פקידות ראש השנה שהקב"ה שומע תפילת העקרות ופוקד אותן, ולרבה שיעור זה הוא אף בזמננו, שהרי כבר בימי דוד כתיב "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" ומשנתנו, שכתוב בה דין עשר שנים נכתב אח"כ ע"י רבי.

המוציא לאחר י' שנים יתן כתובה, שמה לא זכה ליבנות ממנה, ואין אומרים שהיא לא זכתה, כיון שהיא לא מצווה על פריה ורביה ולא איכפת לה ואינו עונש על עונותיה.

ס' ת"ח נעשו עקרים מפרקיה דרב הונא, מלבד רב אחא בר יעקב שעשה רפואה בחכמותו.

מחלוקת רבי ורשב"ג בענין חזקה

מילה- אם מלה אשה ב' בנים ומתו, לרבי אסורה למול את השלישי, ולרשב"ג רק ברביעי אסורה, (ובברייתא אחרת הפוכה השיטה), ואף אחיות מחזקות, שאם ב' או ג' אחיות מלו בניהם ומתו אסור למול לאחורות, ועל כן לא ישא אדם אשה ממשפחת נכפין -חולים או מצורעים, כשנתחזק ג' פעמים.

נישואין לאשה שבעלה מת- נישאת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא תינשא, דברי רבי, רשב"ג אומר לשלישי תינשא לרביעי לא תינשא, דכמו שבמילה אנו אומרים שדמם אינו נבלע, כך בנישואין אנו אומרים שהמעין גורם, וי"א שהמזל גורם, ונ"מ במת השלישי ע"י אירוסין, או שמת ע"י נפילה מדקל דלמ"ד מעין גורם, הכא שלא מת מחולי לא הוי חזקה. אביי סמך על רשב"ג ונשא אשה שמתו ב' בעליה ומת אף הוא.

נישואין לאשה שלא ילדה- אשה ששהתה י' שנים ולא ילדה ונתגרשה, מותר לאחר לשאת אותה דיתכן שאינה עקרה אלא שהראשון לא זכה להבנות ממנה. ואם לא ילדה מהשני, תלוי במחלוקת רבי ורשב"ג לענין חזקה, אם מותר להנשא לשלישי ואסורה לרביעי, או שגם לשלישי אסורה, ומתני' סתמא כרבי, וכן הלכה.

מלקות- מי שלקה ושנה הוחזק שהוא רשע, ואם חטא בשלישית מכניסים אותו לכיפה ומאכילים אותו שעורים עד שכריסו נבקעת, וסתמא כרבי, וכן הלכה. וכתבו התוס' (ד"ה דתנן) שבסנהדרין הגמ' מעמידה משנה זו כרשב"ג, ויש חזקה ע"י ג"פ שעבר את העבירה, והגמ' כאן סוברת שמשמעו מלשון המשנה שהחזקה היא ע"י המלקות ולא ע"י העבירות, ואפי' אי נימא דסבר שהעבירות מחזקות, י"ל שהגמ' סוברת כאן שאין מכניסים לכיפה עד אחר שהוחזק והתרו בו.

ס"ה. קביעת וסת ועקירתו- אין האשה קובעת וסת עד שתראה ג' פעמים ונ"מ שאם תראה אינה צריכה לחשוש למפרע מעת לעת אלא דייה שעתה, וכן שאם עבר וסתה ולא בדקה טמאה, דאורח בזמנו בא, ואינה מיטהרת מן הוסת עד שתעקרו ג' פעמים, וסתמא כרשב"ג, וכן הלכה.

העדאה בשור המועד- אין השור נעשה מועד עד שיעידו בו ג' פעמים, וסתמא כרשב"ג, וכן הלכה, וכתבו התוס' (ד"ה ושור) דרבי לא פליג בזה, דזה מפורש בפסוק.

דין אשה שאין לה בנים

אשה שהוחזקה שאין לה בנים אין לה להנשא אלא למי שכבר יש לו בנים, ואם נישאת למי שאין לו בנים תצא בלא כתובה. ואם לא היו בנים אף לשלישי אין יכולים הראשונים לתבוע כתובתה, ויכולה לומר השתא הוא דכחשי, ואם היו לה בנים מהרביעי אינה יכולה לתבוע מהשלישי דתלינן שעכשיו הבריאה, ועל כן אין אומרים שגט השלישי בטל.

וכתבו התוס' (ד"ה נישאת) שאף לרבי דבתרי זימני הוי חזקה, מ"מ יש לה כתובה מהשני, דלענין ממון מודה רבי שבתרי זימני לא הוי חזקה, כדאשכחן בשור המועד. עוד כתבו התוס' (ד"ה תצא) שלכא"ו נראה דדווקא כששתתה עם השלישי אין לה כתובה, דלענין ממון אינה מוחזקת לעקרה אלא בג' פעמים, אך האמת שלאותר יוצאת בלא כתובה, ואין הטעם משום קנס על שנישאת באיסור, אלא משום דהוי מקח טעות, (דווקא בלא הכיר בה, אבל בהכיר בה יש לה כתובה), ומ"מ אם היו לה בנים מהרביעי חוזרת ותובעת מהשלישי, דנתברר שלא היה מקח טעות.

המגרש אשתו מחמת איזה סיבה, מתי חוששים שיקלקלה אם עברה הסיבה- בגמ' מבואר שולוא הסברא שתולים שעכשיו הבריאה, היה יכול הבעל השלישי לקלקלה ולומר שאם היה יודע שתלד לא היה מגרשה, וכתבו התוס' (ד"ה אי) דבמוציא אשתו משום אילונית לטישת רבי יהודה תיקנו שלא יחזיר כדי שלא יוכל לקלקלה, ולרבנן אינו יכול לקלקלה, דכיון שלא בדק בסימני אילונית גמר בדעתו לגרש בכל ענין, אבל הכא שלא תיקנו שלא יחזיר וגם אין בידו לבדוק, ממילא אם לא שתולים שעכשיו הבריאה היה יכול לקלקלה, ואף דבאילונית ובשם רע ובגדר אינו יכול לקלקלה אא"כ אמר לה שמוציאה משום דברים אלו, הכא היה יכול לקלקלה אף אם לא אמר לה שמוציאה משום עקרות, ולתי' הגמ' שכאן תולים שהבריאה, ממילא בשעה שגירשה לא היתה ראויה, אבל באילונית ושם רע ונדר לא היתה ראויה כבר בשעת גירושין, ולכן חיישין לקלקולא. ובאשה שאין לה וסת לא יחזיר אפי' אם נתרפאה, דאף שי"ל שעכשיו הבריאה מ"מ שייך קלקולא, כיון דקלקול דוסת סכיח להתרפאות יותר מקלקול דבנים, ועוד י"ל שחוששים שתקבע את הוסת שהתחילה בו לפני הגירושין.

נאמנות הבעל והאשה בסיבת מה שלא ילדה- אם היא תולה את העקרות בו והוא תולה בה, היא נאמנת, דהיא קיימא לה ביורה כחץ, והוא לא קיימא ליה, וכל שכבת זרע שאינה יורה כחץ אינה מזרעת.

ואם הבעל רוצה לישא עוד אשה ולבדוק אם הסיבה בו, לרב אסי כל הנושא אשה על אשתו יוציא ויתן כתובה, ולרבא אם יש לו לזונם יכול לישא עוד נשים.

מתי נאמנת ומתי חוששים שענינה נתנה באחר- הקשו התוס' (ד"ה שבינו) דבגדרים מבואר שאינה נאמנת, שמה ענינה נתנה באחר, ותי' דאיירי בשהתה י' שנים, ובאה מחמת טענה שרוצה בנים שיעזרו לה, והוא יש לו בנים, ולכן צריכה טענה שאינו יורה כחץ, דאז תולים שנתקלקל. עוד תי' התוס' דאיירי אף בתוך י' שנים, ואיירי בבאה מחמת טענה, ובגדרים לא איירי בבאה מחמת טענה. וריב"ש תי' דאיירי הכא שהוא הבעל השלישי שלא ילדה ממנו, דבעלמא תצא בלא כתובה, וע"י הטענה שאינו יורה כחץ נוסלת כתובה כיון שהיא מותרת לו. והר' שמואל ב"ר חיים תי' דאיירי בשהתה עשר שנים עם השלישי וכרשב"ג שתצא בלא כתובה, וע"י הטענה שאינו יורה כחץ נוסלת כתובה.

באלו טענות האשה נאמנת, ומתי חייב כתובה- כתבו התוס' (ד"ה שבינו) שאם האשה טוענת שאינו יכול ליזקק כלל נאמנת, כיון שגם הוא יודע בזה, ואין אשה מעיזה פניה בפני בעלה. עוד כתבו התוס' (ס"ה: ד"ה כז) שאם היא טוענת שאין לאיש גבורתו, והוא טוען שהיה לו אך היא בועטת וגורמת שאינו יכול לבעול, אינה נאמנת כיון שהיא תובעת כתובה, ואם הבעל מודה שאינו יכול לבעול צריך לתת גט וכתובה אפי' אינה באה מחמת טענה, כיון שאינו יכול לקיים עונה, אך לא תוספת כתובה, דשמא לא כתב אלא ע"מ שתאה חובת ביאה, ולרב האי גאון יחלוקו, ונדוניא שהכניסה לו יחזיר הכל, אבל מה שכותבים נדוניא גדולה לכבוד הכלה הוי כתוספת. ואם יכול להתקשות ולהכניס את העטרה אלא שאינו יכול למרק, בזה יש לה תוספת דיש כאן חובת ביאה, ואם אינו יכול לבעול מחמת שרחמה צר, כתב ריצב"א שאם המתניה ג' שנים תמתין עוד שנה, דרחמי ד' מרובים.

ס"ה: אם הוא טוען שהפילה בתוך העשר שנים ומונים י' שנים משעה שהפילה, והיא טוענת שלא הפילה אלא היא עקרה, נאמנת מפני שאם לא שכך האמת לא היתה מחזיקה עצמה עקרה.

אם הפילה ג' פעמים הוחזקה לנפלים, ואם הבעל טוען שהפילה רק ב' פעמים והיא אומרת שהפילה ג"פ, היא נאמנת ויוציא ויתן כתובה, ולא שהיא תובעת שיגרשנה, אלא שעליו לכופו לקיים פריה ורביה, מפני שאם לא שכך האמת לא היתה מחזיקה עצמה בנפלים.

כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע, וי"א שבכחי גוונא חובה שלא להוכיחו פן ישנאהו.

מותר לשנות בדבר השלום, וי"א מצוה. גדול השלום שאף הקב"ה שינה בו.

מצות פריה ורביה על האשה

לת"ק רק האיש מצווה על פריה ורביה ולא האשה, דכתיב "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשوها" ואשה אין דרכה לכבוש, (וכתיב "וכבשה"), וי"א מדכתיב "פרה ורבה" ומה שנאמר "פרו ורבו" לאדם הראשון, היינו לברכה ולא למצוה. תוס' (ד"ה ולא). ולריו"ח בן ברוקא אף האשה מצווה, דכתיב "ויאמר להם אלוקים פרו ורבו".

ריו"ח וריב"ל נחלקו אם להלכה אשה מצווה על פריה ורביה.

למ"ד שאין אשה מצווה על פריה ורביה, אם אשה שאין לה בנים תובעת את בעלה שיגרשנה, אין לה כתובה, אבל אם אשה מצווה על פריה ורביה יש לה כתובה, והיינו בידוע שהוא עקור, דאל"כ יש לומר שהיא לא זכתה. תוס' (ד"ה ואי). ואם תובעת שיגרשנה כדי שתנישא לאחר ויהיו לה בנים שיעזרו לה לעת זקנתה ולקבורתה, יוציא ויתן כתובה. לדעת ר"ח (תוד"ה כז) אם מגרשה מחמת רצונה, אין לה אלא מנה ומאתים, אבל תוספת אין לה, דלא הוסיף לה על דעת להוציאה. ולר"ת חייב גם את התוספת, דתנאי כתובה ככתובה לכל דבר.

הגמ' מביאה המעשה באשתו של רבי חייא שעיברה תאומים ונצטערה בעיבורם, ושינתה בגדיה ובאה לשאול את רבי חייא אם היא מצווה בפריה ורביה, ואמר לה שלא, והלכה ועיקרה עצמה, ונצטער רבי חייא שלא ילדה לו עוד תאומים.

ס"ו. מעשה בחצייה שפחה וחצייה בת חורין שכפו את רבה לשחררה, ואין הכרח שהיא מצווה על פריה ורביה, אלא שנהגו בה מנהג הפקר ושחררה כדי שתוכל להנשא ולא תפקיר עצמה לחטא.

אלמנה לכהן גדול

דין נכסי מילוג ונכסי צאן ברזל

אשה שנישאת ויש לה נכסים, אם שמה את הנכסים וכתבה אותם בכתובה, היינו נכסי צאן ברזל, והבעל חייב באחריותם, ואם פחתו פחתו לו ואם הותירו הותירו לו, ואם מת או גירשה חייב לשלם לה נכסים אלו אפי' אם הקרן לא קיים כלל, ונכסים שלא כתבה בכתובה אלא שיירתם לעצמה, היינו נכסי מילוג, שהקרן שלה והבעל אוכל פירות, ואין הבעל חייב באחריותם, ואם פחתו פחתו לה ואם הותירו הותירו לה.

אכילת תרומה-

בת כהן שנישאת לישראל אין עבדיה אוכלים בתרומה, בין אם הם נכסי מילוג, ובין אם הם נכסי צאן ברזל.

כהן או אשת כהן או עבד כהן שקנו עבדים, העבדים אוכלים בתרומה, שנא' "וכהן כי יקנה נפש **קנין כספו** הוא יאכל בו", בין אם העבדים הם נכסי צאן ברזל, בין אם הם נכסי מילוג, ואף שמה שקנה עבד קנה רבו, נ"מ היכא שנתנו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו. רש"י. ואפי' לר"מ דס"ל אין קנין לעבד כלל בלא רבו, נ"מ במפקיר עבדו והעבד קנה עבדים, דאוכלים בתרומה. תוס' (ד"ה ועבדיו). וארוסה מדאורייתא אוכלת בתרומה, ומדרבנן לא אכלה שמוא ימוזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחיותיה, או משום חשש סימפון. תוס' (ד"ה לכהן). ואמנם יש אופנים שאין העבדים של אשת הכהן אוכלים בתרומה, וכדלהלן.

אלמנה לכה"ג או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט עבדי צאן ברזל שלה אוכלים בתרומה, אבל עבדי מילוג שלה אינם אוכלים, ואפי' למ"ד קנין פירות כקנין הגוף, לא חשיב בהכי קנין כספו כיון שאין הגוף שלו. תוס' (ד"ה אלמנה). ובטעם הדבר יש כמה ביאורים בגמ'-

א' כיוון שהיא לא אוכלת שהרי היא חללה ואין לה תקנה עולמית, (אבל בעלמא כל "קנין" האוכל מאכיל, מלבד ערל וטמאים שאע"פ שאינם אוכלים מאכילים, דפומייהו כאיב להו ועומדים ליתקן. וממזר שאינו "קנין" ג"כ אינו אוכל ומאכיל, שאם ישראלית נישאת לכהן וילדה בת ונישאת לממזר (וה"ה לישראל כשר) וילדה, ומתו הבעל והבת, הרי הנכד הממזר אינו אוכל כיון שהוא זר, ומ"מ אם אמו אוכלת כיון שיש לה זרע מהכהן).

ב' רבא מבאר שבאמת גם עבדי מילוג אוכלים מדאורייתא, ורבנן אסרו כדי שתאמר שהיא ועבדיה אינם אוכלים א"כ זונה היא, ויבוא לגרשה.

ג' רב אשי מבאר שחששו חכמים שאם תאכיל לעבדיה נכסי מילוג כשהיא נשואה באיסור, יבואו לומר שאם היא בת כהן תאכל גם אחרי גירושין כמו לפני הנישואין, ולא תדע שאחרי גירושין אינה אוכלת כיון שהיא נתחללה, ולכן אמרו חכמים שלא תאכל אף כשהיא נשואה, ומטעם זה גזרו אף באינה בת כהן שלא תאכל, דלא פלוג, ובעבדים נכסי צאן ברזל לא גזרו, כיון שאינם אוכלים מכוחה אלא מכוחו.

ס"ז: אם האשה יכולה לתבוע את הנכסים עצמם-
אשה שהכניסה נכסי צאן ברזל כלים ודבר המסוים, ונתגרשה ובאה ליטול כתובתה, והיא רוצה ליטול את הנכסים והוא רוצה לתת מעות, לרב יהודה הדין עמה משום שבח בית אביה, ולרב אמי הדין עמו, שהרי האחריות עליו. והלכה כרב יהודה. ואם הכניסה שני כלים באלף זוז, והשביחו לאלפים זוז, יכולה ליטול אחד בכתובתה, ואת השני ליטול ע"י נתינת דמי השבח.

תניא כוותיה דרבי אמי, שעבדי צאן ברזל **יוצאים בשן ועין** ע"י האיש ולא ע"י האשה. וכתבו התוס' (ד"ה עבדי) שלרב יהודה יוצאים ע"י האיש כמו שאוכלים בתרומה, ועוד דשחרור מפקיע מידי שעבודו, והדיק הוא מדקתני אבל לא לאשה, דמחיים זה פשיטא, וקמ"ל שאף לאחר מיתה אינם יוצאים, ומבואר שהדין עמו.

תניא כוותיה דרב יהודה **שארין הבעל יכול למכרם**, אפי' אם הכניס לה שום משלו. ואם מכרו אחד משניהם, הבעל מוציא מיד הלקוחות, לא מיביעיא אם הוא מכר בלא דעתה, ונתגרשה או נתאלמנה, דהיא מוציאה מיד הלקוחות, אלא אפי' אם היא מתה הבעל מוציא מיד הלקוחות, כיון דאינה מכירה שמוא בחייה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה הבעל) שמשמע שאם הבעל מכר אינו יכול להוציא מיד הלקוחות כשהאשה חיה, אבל שיטת ר"ח שתיקנו חכמים שלא חלה המכירה כלל, כדי שלא תצטרך האשה לטרוח להוציא מיד הלקוחות אחרי מיתת הבעל.

אם הניחו היורשים טלית צאן ברזל שלה על המת, לרבא קנה המת ותכריכי המת אסורים בהנאה, דאע"פ שהדין עמה, כיון שמחוסר גוביינא ברשותיה קאי ואין לה אלא שעבוד (שהרי אם נאבדו או נאנסו חייב באחריותם), והקדש קדושת הגוף (ולא קדושת דמים), חמץ שאם הלוח לנכרי על חמצו אחר הפסח אסור בהנאה (אמנם אם הרהינו עצלו מותר בהנאה כיון דלא מחוסר גוביינא), ושחרורו שאם ישראל שעבד עבדו למלוה, ושחררו הלוח, יצא לחרות, וגובה ממקום אחר, מפקיעים מידי שעבוד.

האכלת תרומה לפרה מושכרת- ישראל ששכר פרה מכהן מותר להאכילה כרשיני תרומה כיון שהיא "קנין כספו" דכהן, והרי הוא כמוכר תרומה לכהן והדמים שלו. תוס' (ד"ה ישראל). (כרשינים עיקרם למאכל בהמה וחזו אף לאדם, אבל מאכל אדם אסור להאכילו לבהמה, ומה שאינו ראוי לאדם פטור מתרומה. תוד"ה כרשיני.) ואם שם דמיה עליו להחזירה לפי שווי זה אם תכחש או תאנס או שיזולו הפרות. רש"י. אבל התוס' כתבו (ד"ה אבל) דאסור לעשות כך משום ריבית, אלא איירי בשואל. אסור, דאף שאם לא תזול תחזור בעין, מ"מ כל זמן שלא חזרה היא של הישראל, כיון שהאחריות עליו. וכהן ששכר פרה מישראל אסור לו להאכילה כרשיני תרומה דלאו קנין כספו דכהן היא, דשכירות לא קניא. דאף שחייב בגניבה ואבידה (מכאן משמע שלהלכה שוכר דינו כשומר שכר. תוד"ה דמחיב.) הרי פטור באונסיה ובכחשה ובפחת דמיה. ואף שמותר לערב לישראל בתרומה, מ"מ הנאת כילוי כגון להאכילה לבהמתו או להסיקה תחת תבשילו אסור, (דכתיב "משמרת תרומות" בשתי תרומות הכתוב מדבר, ומה תרומה טהורה עיקר הנאתה היא האכילה, אף תרומה טמאה אסורה בעיקר הנאה דהיינו הדלקה. וה"ה טבל אסור בהנאה של כילוי. אף מותר להדליק שמן תרומה במבואות האפילות אם יש שם כהן, דנר לאחד נר למאה. תוס' (ד"ה לא). ואם שם דמיה עליו מותר.

כהן שמת, מתי עבדיו אוכלים בתרומה ס"ז. בת ישראל שנישאת לכהן ומת-

לשיטת רבי יוסי אם יש לו בנים ואינה מעוברת עבדיו אוכלים בתרומה, בין עבדי מילוג שהיא אוכלת בגלל בניה והם אוכלים בגללה, בין עבדי צאן ברזל אוכלים בגלל הבנים, ואם הניחה מעוברת ואין לה בנים, אין עבדיו אוכלים בתרומה, בין נכסי מילוג בין נכסי צאן ברזל, ואם הניחה מעוברת ויש לו גם בנים, עבדי מילוג אוכלים בתרומה כמו שהיא אוכלת בגלל בניה, ולעובר אין חלק בעבדי מילוג, ועבדי צאן ברזל אין אוכלים בתרומה, מפני שהעובר פוסל (לרש"י היינו שבת כהן שנישאת לישראל ומת והניחה מעוברת ואין לה עוד בנים, העובר פוסלה מלאכול מבח אביה. ולתוס' (ד"ה פוסל) היינו שפוסל את עבדי אביו מלאכול בתרומה). ואינו **מאכיל** שאם בת ישראל נישאת לכהן ומת, העובר פוסל אותה ואת העבדים מלאכול בתרומה, והרי יש לעובר חלק בהם.

למה לרבי יוסי עובר אינו מאכיל- לרבה הטעם משום שעובר במעי זרה הוא זר, וכן מבואר בברייתא, ועל כן אם גם היא כהנת אוכלים עבדיה בתרומה, אבל לשיטת רב יוסף הטעם הוא מפני שרק ילוד מאכיל, אבל **עובר** אע"פ שגם אמו כהנת ואינו זר אינו מאכיל.

שמואל אמר **לשיטת רבנן** העבדים אוכלים מפני היורשים האחרים, דעובר לית ליה זכיה. והקשו התוס' (ד"ה אוכלין) דמסתמא מעשי ידיהם עד שיולד עובר ולא לבני המשפחה. ואמנם שמואל עצמו סובר כרבי יוסי שהמזכה לעובר קנה.

עוד מבואר בתוס' שמחלוקת רבי יוסי ורבנן היא גם היכא שיש למת עובר מאשה גרושה, שלרבי יוסי העובר פוסל את העבדים מלאכול בתרומה, ולרבנן אינו פוסל, ואם העובר נולד הוא פוסל לכ"ע אף שיש למת בנים גם משאינה גרושה. ולרב ששת דס"ל שהמזכה לעובר קנה, אם יש עוד בנים אין העובר פוסל, דסמוך מיעוטא דמפילות למחצה נקיבות והוה לה זכרים מיעוטא. ולרבי יוסי דחייש למיעוטא גם העובר פוסל.

ס"ז: שיטת רשב"י שאם הניח בנים זכרים אוכלים העבדים בתרומה, והא שאין העובר פוסל, י"ל דס"ל שאין חוששין למיעוטא והרוב יולדות נקבות או מפילות, (ואף שנפל נמי פוסל, מ"מ חיישינן שכבר נפל. תוד"ה אין.) (ורבי יוסי חייש למיעוטא, ומ"מ אף לדבריו קטנה חולצת, שאף שאינה עולה ליבום שמוא תימצא אילונית דחיישינן למיעוטא. מ"מ כיון שאם יבוא אליהו ויאמר שאינה אילונית היתה יכולה להתייבם, חשיבא עולה ליבום. תוד"ה אין. עוד כתבו התוס' שברובא דאיתא קמן למו"ע חיישינן למיעוטא). או דעבדינן ליה תקנתא שבורים העבדים לחלק הנוגלים ולא לחלק העובר, כמו שמצינו שב"ד מעמידים אפוטרופוס לכל יתום קטן לברר לו חלק יפה, (ויש מחלוקת אם יכולים למחות כשהגדילו ומועילה החלוקה לפירות שעד המחאה, או שאין יכולים למחות. וגם רבי יוסי דס"ל שאין העבדים אוכלים, אינו חולק על רב נחמן, אלא סובר דחיישינן למיעוטא), אבל אם הניח נקבות אין העבדים אוכלים בתרומה משום חלק העובר, ועוד שמוא

ימצא עובר זכר ואין הבנות יורשות כלל במקום הבן, ולכן לא תיקנו חכמים לחלוק לפני שנולד.

רבי ישמעאל ברבי יוסי אמר בשם אביו "הבת מאכלת הבן אינו מאכיל", הגמ' מבארת שכוונתו "הבת" לאם שהיא מאכילה את העבדי מילוג שלה, והבן אינו מאכיל עבדי צאן ברזל מפני חלקו של עובר, וכל הברייאת היא מדברי רבי ישמעאל ברבי יוסי.

אביי רצה לבאר כוונתו דאיירי שהאב השאיר נכסים מועטים, שתיקנו חכמים שהבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים, (וס"ל דאף שאין גובים מזון האשה והבנות אלא ממקרקעי ולא מומטלטלי, מ"מ עבדא כמקרקעי דמי. תוד"ה מועטים.) ויש לו בן ובת ועובר, שהעובר אינו מעכב את העבדים מלאכול בתרומה, מפני שאם הוא בן אינו עדיף מכהן הקיים שנתנו חכמים את הנכסים לכת, ואם הוא בת לא תיקנו לה חכמים כל זמן שלא יצאה לאויר העולם, אבל אם יש רק בן אין העבדים אוכלים בתרומה, ואם יש רק בת ג"כ אין העבדים אוכלים, דזוכה העובר בנכסים, (והא דקתני בסיפא שאם ימצא העובר זכר אין לבנות כלום, איירי בנכסים מרובים).

הגמ' שואלת על אביי שנכסים מועטים אינם של הבנות, שהרי אם קדמו היתומים ומכרו חלה המכירה, וכיון שלענין מכירה זה ברשותם, אין העבדים אוכלים. וכתבו התוס' (ד"ה שקדמו) שמשמע שמועיל מכירה אף שכבר החזיקו הבנות ע"פ ב"ד, ויש לדחות. עוד כתבו התוס' (ד"ה מה) שאם קדמו ומכרו, הדמים שלהם.

אלו פוסלים ואין מאכילים

עובר- בת כהן שנישאת לישראל ומת ויש לה עובר, אינה אוכלת בתרומה, דכתיב "ננעוריה" בזמן שהיא דומה לנעוריה פרט למעוברת, ובת ישראל שנישאת לכהן ויש לה עובר אינה אוכלת, דכתיב "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו" קרי ביה יאכילו, ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל.

יבם- בת כהן שנישאת לישראל ומת ונפלה לפני אחיו אינה אוכלת בתרומה, אפי' הוא פחות מבן ט', דכתיב "ושבה אל בית אביה" פרט לשומרת יבם שאינה ברשותה לשוב דהא אגידא ביה, ובת ישראל שנישאת לכהן ומת ונפלה לפני אחיו אינה אוכלת אפי' הוא גדול, משום שאינה "קנין כספו" אלא קנין אחיו, וכתבו התוס' (ד"ה קנין) שמדאורייתא יבמה אוכלת, וקרא אסמכתא בעלמא, ולמשנה ראשונה היתה היבמה אוכלת אם אכלה אצל הבעל, אבל אם לא אכלה אצל הבעל אינה אוכלת, משום שאינו חייב במזונותיה, וגם יש לחוש לסימפון שיבטל את נישואי המת, ולמשנה אחרונה אף יבמה שהייתה נשואה אינה אוכלת משום דמיחלפא בארוסה שהגיע זמנה לינשא. עוד כתבו התוס' שלאחר ביאת היבם פשיטא דאוכלת, דנעשית כאשתו לכל דבר.

ס"ח. אירוסין- בת כהן שנתארסה לישראל אינה אוכלת בתרומה, משום שהישראל קנאה בהויה וכתיב "ובת כהן כי תהיה לאיש זר" משעת הויה איפסלא, ואפי' אם יש ספק אם הביא ב' שערות אינה אוכלת, ובת ישראל שנתארסה לכהן אינה אוכלת בתרומה מדרבנן משום דעולא גזירה שמוא ימוזג לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ואחותה.

חרש- בת כהן שנישאת לישראל חרש אינה אוכלת בתרומה, משום שקנאה מדרבנן, ובת ישראל שנישאת לכהן חרש אינה אוכלת משום שמדאורייתא אינו קנין כספו.

בן ט' שנים ויום אחד או ספק בן ט' שנים ויום אחד, פוסל ואינו מאכיל. לאביי איירי ביבם שבא על יבמתו דמדאורייתא קנאה וביאתו ביאה, וקמ"ל שאינו מאכיל משום שעשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול. ולרבה איירי בבן ט' פסול בפסול קהל, שפוסלה בביאתו, וכדלהלן. וכתבו התוס' (ד"ה רישא) דהא דספק בן ט' פוסל את האשה בביאתו, איירי היכא דבא לפנינו כשהוא ודאי בן ט', דהורעה החזקה שהוא פחות מבן ט', אבל היכא שדעיין הוא בספק, מנעמידים אותו בחזקת פחות מבן ט', ואת האשה בחזקת שערות. אמנם כל זה לענין תרומה, אבל לענין כהונה (יוחסין) לא אזלינן בתר חזקה.

נפל הבית עליו ועל בת אחיו שהיא אשתו, ולא ידוע מי מת ראשון, שאם היא מתה קודם נמצא שכשמת הוא לא היתה הצרה צרת ערוה ונופלת ליבום לפני אחיו, אבל אם הוא מת קודם נפטרת הצרה משום צרת ערוה, צרתה חולצת ולא מתייבמת, דספק לחומרא.

פסול האשה מכח ביאה פסולה

איזה פסול פוסל בביאתו- גר עמוני ומואבי דאסורים לבוא בקהל, או גר מצרי ואדומי שאסורים בעשה עד זור שלישי, כותי לרש"י קסבר הנתנ שהם גירי אריות, ואסורים בלאו ד"לא תתחתן בם", ולתוס' (ע"ב ד"ה עובד) נקט כותי לפסולא בעלמא, נתין שאסור בלאו ד"לא תתחתן בם", חלל פסול לכהונה, וממזר, שהם בני ט' שנים

ויום אחד דביאתם ביאה, שבאו על כהנת לויה וישראלית, פסלוה מכהונה שאסורה לינשא לכהונה, ומתרומה דבי נשא אם היא כהנת. ולרבי יוסי אם זרעו אינו פסול, כגון מצרי שני ואדומי שני, אינו פוסל, ולרשב"ג מי שמותר לשאת את ביתו, כגון גר עמוני ומואבי, מותר לשאת אלמנתו.

ביאור מחלוקתם - לכו"ע לומדים את הדין מכה"ג באלמנה, והיינו מ"לאיש זר" ומכה"ג באלמנה ילפינן במה הפסוק מדבר. תוד"ה ושניהם. לת"ק לומדים שכל שמי שביאתו בעבירה פוסל, לרבי יוסי לומדים מכה"ג באלמנה שמי שזרעו פסול פוסל, ומצרי ואדומי בדור השלישי כשרים דכתיב "בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ד' ", ולרשב"ג לומדים מכה"ג באלמנה שמי שכל זרעו פסול פוסל, ועמוני ומואבי בנותיהם כשרות דכתיב "עמוני" ולא עמוניות.

מקור הדינים הנ"ל-

בת כהן שנבעלה לפסול פסולה לכהונה, דכתיב "ובת כהן כי תהיה לאיש זר [היא בתרומות הקדשים לא תאכל]". וזה כולל **חייבי לאוין**, דהא כתיב "כי תהיה" דאית בהו הויה. וחייבי כריתות, לרש"י הם נלמדים מהפסוק שמלמד להלן עכו"ם ועבד, ורש"י מביא י"מ שסוברים שחייבי כריתות לא פוסלים, ורש"י דוחה פירוש זה, ושיתת התוס' (ד"ה עובד) שחייבי כריתות נלמדים מלאיש זר, והם עיקר הפסוק, והם בכלל איש זר אע"ג שאינם זר אצלה מעיקרא" כיון דחמירי, אבל חייבי לאוין צריך רבוי מיוחד מ"כי תהיה" והם לא פוסלים אלא היכא דלא הוי זר אצלה מעיקרא.

ס"ח: לויה וישראלית שנבעלו לפסול פסולות לכהונה
דכתיב "ובת", (ואינו דווקא לר"ע שדורש ווין, דכולה קרא 'יתירא. לר' משה מריגנשבורג (תוס' ד"ה כמאן), גם רבי ישמעאל שחולק על ר"ע דורש ווין, וכוונת הגמ' שלרבי ישמעאל איצטריך הו' לרבות בעלי מומין. ובשם ר"י כתבו שאין כוונת הגמ' לאפוקי רבי ישמעאל, אלא לאפוקי שאר תנאי דלא דרשי ווי בעלמא. או דנימא שבאמת רבי ישמעאל לא דורש ווי). ואין לומר דקרא אתא לפסול לתרומה ולא לכהונה, ונימא שגם לויה וישראלית נפסלו דווקא לתרומה וכגון היכא דאכלה בשביל בנה. דכיון שאנו רואים שגרופה אסורה לכהונה ומותרת בתרומה, א"כ אלו שאסורות בתרומה כ"ש שאסורות לכהונה, וזה לא לימוד אלא גילוי מילתא שפסול תרומה כולל גם פסול כהונה, שהרי אין מזהירים מן הדין.

עובד כוכבים ועבד שבאו על כהנת לויה וישראלית פסלוה, דכתיב "ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל" יצאו אלו שאין להם אלמנות וגירושין, גבי עבד כתיב "עם החמור" עם הדומה לחמור, ועכו"ם אין לו קידושין דכתיב "אשת רעהו" פרט לאשת עכו"ם, ובשאלות דרב אחאי דריש מדכתביב "בעולת בעל" למעט כסף ושטר, וביאה לא קונה דחוקשו הווית להדדי. (ולויה וישראלית לומדים מ"ובת" וכנ"ל), ואין לומר שבמי שאין אלמנות וגירושין אוכלת אף כשיש לה זרע דכבהמה בעלמא חשיב, דא"כ א"צ פסוק לרבות לויה וישראלית, ואי נימא דקמ"ל שאינה אוכלת היכא דאכלה בשביל בנה, זה פשיטא, דאם כהנת לא אוכלת תרומה דבי נשא, כ"ש לויה וישראלית מכה בנה.

ס"ט. ולר"ע דס"ל שאין קידושין תופסים בחייבי לאוין, בהכרח "כי תהיה" היינו כי תיבעל ואפי' עכו"ם ועבד במשמע, (וכל פסולי כהונה פוסלים לתרומה דכתיב "לא יחלל. תוד"ה כי), וא"צ אלמנה וגרושה לרבות עכו"ם ועבד, לומדים מאלמנה להחמיר עליה שכשיש לה זרע אינה אוכלת, אע"פ שהיא ראויה לכהונה, ומגרושה לומדים להקל עליה שאם אין לה זרע היא אוכלת בתרומה, אע"פ שהיא פסולה לכהונה.

מחזיר גרושתו משנישאת אין המגרש פוסלה בביאתו
אע"פ שהוא זר אצלה ותפסי בה קידושין, דכתיב "לאיש זר" והיינו זר אצלה מעיקרו, ואמנם חלל אע"פ שאינו זר מעיקרא שהרי הוא מותר אפי' בכהנת, פוסל, דכתיב "ולא יחלל זרעו" מה הוא פוסל אף זרעו פוסל, והפסול הוא בביאה בלי קידושין, דומיא דכה"ג באלמנה דפוסל בביאה דכתיב "לא יחלל זרעו" כשיש זרע חילל, אבל מן האירוסין כשרה. וכתבו התוס' (ד"ה כהן) דאין לומר דדעין וגם קידושין וגם ביאה, דאם ע"י קידושין נפסלת, כ"ש בלי קידושין.

בת כהן שנישאת לישראל אינה אוכלת בתרומה, דכתיב "ושבה אל בית אביה כנעוריה" מכלל דמעיקרא לא אכלה, ולאו הבא מכלל עשה עשה, ועוד איכא לאו בהא דכתיב "וכל זר לא יאכל קודש" (ב' פעמים, אחד לזר ואחד לבת כהן שנישאת לזר). ומ"**וכל** זר" לומדים שכהן אונן מותר בתרומה.

בת כהן שנישאת לישראל ומת ואין לה זרע, חוזרת לאכול תרומה וקדשים אבל לא חזה ושוק, דכתיב "היא **בתרומת** הקדשים לא תאכל".

ס"ט: בת כהן שנבעלה באונס או בפיתוי, או ע"י

שוטה דאפי' אם קידש אין קניינו קנין, וה"ה ע"י קטן, לא נפסלה מאכילת תרומה, ואף לרבי אלעזר דס"ל שפנוי הבא על הפנויה שלא לשם קידושין עשאה זונה, מ"מ לא נפסלה מתרומה, דאין זה "לאיש זר". ואם עיברה מהם אינה אוכלת בתרומה דכתיב "כנעוריה" פרט למעוברה.

הגמ' שואלת למה בכל ביאה לא חוששים שנתעברה, כמו שמצינו בדין הפרשה שניים שהוחלפו בשעת כניסתן לחופה מפרישין אותם מנשותיהן ג' חודשים שמא נתעברו והולדות ממזרים, אלמא חיישינן לעיבור מביאה אחת.

רבה בר רב הונא רצה לחלק שחששו רק ליוחסין ולא לתרומה, והגמ' שואלת שגם לתרומה חוששים, כדמצינו שכהן האומר לבת ישראל הרי זה גיטך שעה אחת קודם מיתתי אסורה לאכול תרומה מיד, דכל שעה חוששים שעשכשיו מת. ולכן מתרץ רבה בר רב הונא שלא חששו אלא בנישואין ולא בזנות, דאשה המזנה מתהפכת כדי שלא תתעבר, (ובבעל שוטה נמי מתהפכת, דחוששת שלא תוכל לסובלו. תוד"ה בזנות).

הגמ' שואלת שגם בנישואין לא חששו, שהרי בת כהן שנישאת לישראל ומת, טובלת משום ביאה, ואוכלת תרומה לערב, והגמ' מתרצת שאין ההתר אלא עד יום הארבעים לביאה שזה זמן יצירת הולד, שאף אם נתעברה חשיב מיא בעלמא, (ואם אכלה ואח"כ הוכר עוברה, נתקלקלה למפרע מיום הארבעים ואילך לשלם קרן וחומש), ואם נחתך העובר שבמעיה אוכלת בתרומה מיד, וה"ה אם ילדתו ומת. ובת ישראל שנבעלה באונס או בפיתוי או ע"י שוטה, אינה אוכלת בתרומה, ואף אם עיברה מהם אינה אוכלת דכתיב "ויליד" דרק ילוד מאכיל, אבל אם ילדה מהם אוכלת בתרומה, (שוטה וקטן אין קידושיהם קידושין, והאשה פטורה מחליצה ויבום).

הבא על ארוסתו בבית חמיו לרב הולד ממזר אע"פ ששניהם מודים שבא עליה, דחוששים שבא עליה גם אחר, שהרי היא פרוצה, ולשמואל הולד שתוקי דהוי ספק אם הוא מהארוס והוא כשר, או מאחר והוי ממזר, ולרבא אם היא מרגנים שזינתה עם אחר הולד ממזר, דאף שבסתם אשה אומרים "רוב בעילות אחר הבעל" ארוס שאני שאין דרכו לבעול בלא חופה, אבל בסתמא תולים שהולד מהארוס, דאם בזינתה עם כהן וילדה אוכלת בתרומה, אע"פ שהזנות היא איסור, כ"ש הכא שלארוס היא מותרת. ואב"י דוחה ד"ל דאיירי שהיו שניהם חבושים בבית האסורים, אבל בסתמא אף שלא מרגנים שזינתה עם אחר הולד ממזר.

ללישנא בתרא אם בא עליה הארוס ולא מרגנים שזינתה עם אחרים (תוד"ה איא). הולד כשר לכיו"ע, ונחלקו היכא שלא בא עליה, לרב הולד ממזר ולשמואל הולד שתוקי, ולרבא אין הולד ממזר אלא כשמרגנים שזינתה עם אחר, אבל אם מרגנים שזינתה גם עם הארוס הולד כשר, והיינו שודאי בא עליה הארוס, ויצא קול שזינתה עם אחרים, (תוד"ה אבל). שהרי בזינתה עם כהן וילדה אוכלת בתרומה, ואין חידוש בזה אלא באופן שמרגנים שזינתה גם עם אחר, ומ"מ תולים בכהן, אע"פ שגם לכהן היא אסורה, כ"ש שתולים בארוס שהיא מותרת לו, ואב"י דוחה שבמתני' איירי שלא ריננו עליה על זנות כלל, אבל אם מרגנים שזינתה עם אחרים הולד ממזר.

ע. עבד פוסל משום ביאה ולא משום זרע- עבד שבא על בת כהן פוסלה בביאתו מאכילת תרומה, ואין העבד נחשב זרע לענין אכילת תרומה דכתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה", ונ"מ שאם בת ישראל נישאת לכהן וילדה בן, ובא הבן על השפחה וילדה בן, ומת האב, הרי הולד עבד דכתיב "האשה וילדיה תהיה לאדוניה" ואין העבד מאכיל את אם אביו בתרומה. ואם בת כהן נישאת לישראל וילדה בן, ובא הבן על השפחה וילדה בן, ומת האב, אינו פוסל את אם אמו מלאכול תרומה דלאו זרע הוא. אמנם היכא שאין הנכד עבד, הוא פוסל ומאכיל, וא"צ לזה פסוק, דבני בנים הרי הם כבנים.

ממזר פוסל ומאכיל- בת כהן שנישאת לישראל וגולדה להם בת והבת נישאת לעכו"ם או לעבד וגולד להם בן הרי הבן ממזר (אף למ"ד אין ממזר אלא מחייבי כריתות), ופוסל את אם אמו מאכילת תרומה, ואם בת ישראל נישאת לכהן וגולדה בת והבת נישאת לעכו"ם או עבד וגולד להם בן הרי הבן ממזר, ומאכיל את אם אמו בתרומה.

כהן גדול פעמים שפוסל שאם נישאת בת כהן לישראל וילדה בת ונישאת הבת לכהן וילדה בן, ונעשה כה"ג, נמצא פוסל את אם אמו מתרומה אפי' לאחר מיתת אמו.

הערל

אכילת ערל בתרומה ופסח

ערל אינו אוכל בתרומה והיינו ערל שמתו אחיו מחמת מילה. רש"י. ותוס' (ד"ה הערל). לר"א ילפינן דין זה מגז"ש "תושב ושכיר" מפסח דכתיב שם "תושב ושכיר לא יאכל בו" ובתרומה כתיב "תושב כהן ושכיר לא יאכל קודש", ולר"ע ילפינן מדכתיב "**איש איש** ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים" והיינו תרומה דסגי בהערב שמש, ואיש איש בא לרבות ערל שאינו אוכל בתרומה. נשיו ועבדיו ובניו של הערל אוכלים בתרומה כיון שהערל הוא כהן, אלא שהוא עצמו מחוסר תקנה. כתבו התוס' (ד"ה מה תושב) שהאוכל תרומה בטומאת התרומה אינו לוקה, דלא ילפינן גז"ש אלא לענין פסול האדם. עוד כתבו התוס' (ד"ה איש) שר"ע לומד מכאן לכל מקום שערל דינו כטמא.

ביאור הדרשה לר"א-

כל גז"ש שאינה מופנית לדרשה משיבינ עליה, וא"כ בהכרח הכא הוי מופנה, דאל"כ איכא למיפרך מה לפסח שכן חייבים עליו חטאת משום אם אכלו פ'גול נותר וטמא טומאת הגוף, וכולם בכרת. משא"כ תרומה, ו"תושב ושכיר" האומרים בתרומה אינם מיותרים, דלומדים מהם שבין תושב והיינו הקניו קנין עולם עבד עברי נרצע, ובין שכיר והיינו הקניו קנין שנים סתם עבד שיוצא בשש, אינם אוכלים בתרומה דאין גופו קנוי לכהן ככנעני, (דאי כתיב חדא הוי"א שהכונה לקניו קנין שנים אבל קניו קנין עולם אוכל, קמ"ל), ובהכרח תושב ושכיר האמורים בפסח מיותרים, שהרי תושב ושכיר חייבים בפסח, (דאי לא אכיל בתרומה בהכרח שרבו לא קנאו, וא"כ למה שיהיה פטור מפסח, ואף שגם עבד כנעני חייב בפסח למ"ד נשים בראשון חובה, ולמ"ד רשות מותר לאכול בפסח, מ"מ אינו אוכל אלא בהמנאת רבו ולא בהמנאת אחרים. והא דאייתא בקידושין שעבד עברי גופו קנוי, היינו לענין להצריכו גט שחרור, והא דמותר בשפחה כנענית, משום שצריך שיעבוד את רבו ביום ובלילה. תוד"ה אלאמא.), ואף שלר"א בעינן מופנה משני צדדים, (דלת"ק חליצה בשמאל כשרה דילפינן גז"ש רגל רגל ממצוצרע, ולר"א חליצה בשמאל כשרה דאיכא למיפרך מה למצוצרע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת, והאי גז"ש מופנית מצד אחד, הכא דתושב ושכיר שניהם מיותרים, שדי חד אלמדו וחד אמלמדו, ובמופנה משני צדדים לכ"ע למדים ואין משיבינ. וכתבו התוס' (ד"ה אלא) שגוף הפסוק מדבר בשכיר ותושב עכו"ם, דאין לומר שבשביל דרשה כתב שקר. עוד כתבו (ד"ה שדי) דנמצא שבמקום אחד מיותר שכיר ובשני מיותר תושב, ולמדים גז"ש כדמצינו שזו היא שיבה זו היא ביאה.

ע.: ואין לומדים שאונן לא אוכל בתרומה כמו שאינו אוכל בפסח ק"ו ממועשר, כשאר קדשים, (ואף למ"ד אנינות לילה דרבנן, וטובל ואוכל פסחו לערב, דלא העמידו חכמים דבריהם במקום כרת, היינו כשמת ביום, או נקבר ביום למ"ד שהולכים אחרי הקבורה, אבל כשמת בלילה לא. תוד"ה אי מה פסח אונן), דכתיב בתרומה "וכל זר" למעט אונן, ועדיף לומר שאונן אוכל ולא ערל, דערל הוא מחוסר מעשה, והמעשה הוא בגופו, וענוש כרת, וישנו לפני הדיבור, ומילת זכריו ועבדיו מעכבת דכתיב בבן 'המול לו כל זכר ואז יקרב', ובעבד כתיב 'ומלתה אותו אז יאכל בו', (וה"ה דהומ"ל שכן נכרתו עליה י"ג בריתות. תוד"ה שכן. ואף שר"א עצמו ס"ל שמילת עבדיו אינה מעכבת מלאכול בפסח. נקט עבדיו כר"ע, ופרץי מזכריו. תוד"ה אי מה פסח מילת), אבל אנינות יש בה פחות חומרות, שישנה בכל שעה, ונוהגת באנשים ובנשים, ואין בידו לתקן, וה"ה דהומ"ל דכרת עדיפא. תוד"ה הגן). ועוד י"ל דעדיף ללמוד ערל שדינו כתוב בפרשת פסח, ולא ללמוד מאונן שלומדים פסח ממועשר, ושאר קדשים לומדים מפסח בהקישא ד"זאת התורה". תוס' (ד"ה דפסח).

ואין לומר שכמו שבפסח מילת זכריו ועבדיו מעכבת, כך תעכב בתרומה, דכתיב "ומלתה אותו אז יאכל בו" דווקא מילתו מעכבת ולא מילת זכריו, ואין לומדים "וכל ערל לא יאכל בו" שבתרומה ערל אוכל, דהא נתרבה מתושב ושכיר, ועדיף לומר שמילת עצמו מעכבת, שכן המעשה הוא בגופו, והוא ענוש כרת, ומילת עבדיו יש בה רק חומרא אחת, שכן ישנה בכל שעה. ועוד י"ל דאין דבר שמילתו לא מעכבת ומילת זכריו מעכבת.

ע"א. ביאור הדרשה לר"ע - לר"ע ערל אינו אוכל בתרומה דכתיב "איש איש", אבל אונן אוכל דאיתרבי מ"וכל זר" זרות ולא אנינות, ועדיף לומר שערל לא אוכל ואונן אוכל, מפני שערל חמור יותר כנ"ל בשיטת ר"א. ועוד י"ל דכיון שלומדים מ"איש איש" לומדים ערל שזהו דבר שישנו באיש ולא באשה.

ומ"תושב ושכיר" לומד ר"ע לרבות גר שמל ולא טבל, וקטן שנוגד כשהוא מהול, דס"ל שצריך להטיף ממנו דם ברית, ור"א סובר שגר שמל ולא טבל הוא גר גמור, וקטן שנוגד מהוה א"צ להטיף ממנו דם ברית, והא דכתיב "איש איש" דיברה תורה כלשון בני אדם.

מומר אינו אוכל בפסח אבל אוכל במעשר ובתרומה (תוד"ה ואין), דכתיב "כל בן נכר לא יאכל בַּ", וקמ"ל דאע"ג שאינו מאוס כערל אינו אוכל, וערל קמ"ל דאינו אוכל אע"ג שליבו לשמים.

ערל אוכל מצה ומרור, דכתיב "וכל ערל לא יאכל בַּ".

ערבי או גבעוני מהולים אינם אוכלים בפסח, ואינם נקראים מהולים אלא ערלים, והנודד מהערל אסור בהם ומותר בערלי ישראל דהלך אחר לשון בני אדם, רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה והני) דכיון דיליף מקרא ד"כי כל הגויים ערלים" א"כ ה"ה לגבי פסח, וישראל ערל נקרא מהול, והנודד מהמולין מותר בהם ואסור בערלי ישראל. ואיירי בקונם שאני נהנה, והיינו שמה שיהנה יהיה קונם, אבל קונם שאינו נהנה לא הוי נדר, כיון שאין בו ממש. תוס' (ד"ה שאני).

ערלות שלא בזמנה - הגמ' מסתפקת בקטן קודם יום השמיני אם חשוב ערל ואסור לסוכו בשמן של תרומה דסיכה כשתיה דכתיב "ותבוא כמים בקרבן וכשמן בעצמותיו", או שאינו נחשב ערל ומותר.

מתי מילת בניו ועבדיו מעכבת מאכילת הפסח-

מילת זכריו ועבדיו מעכבת באכילת הפסח, בין בשעת הקרבה בין בשעת אכילה, דילפינן זכריו ועבדיו זה מזה בגז"ש "אז אז", דגבי זכריו כתיב "ואז יקרב לעשותו" והיינו שחיתה, וגבי עבדיו כתיב "אז יאכל בו", והיינו שאפילו אם קנה עבד ערל אחר הקרבה אסור באכילת הפסח.

ע"א: איך שייך שבנו היה ערל בשעת אכילה ולא בשעת הקרבה - אי נימא שערלות שלא בזמנה מעכבת איירי בגולד בין הקרבה לאכילה, ואי ערלות שלא בזמנה אינה מעכבת צ"ל דאיירי שבנו נתרפא מחוליו ז' ימים מעת לעת קודם האכילה (שאף שבנימול ביום הח' ללידתו לא בעינן מעת לעת ללידתו, בהבראתו בעינן מעת לעת, והא דתני לודאה שיום הבראתו כיום חלולו, היינו לענין שצריך להמתין עד יום שמיני), או שנתרפא מכאב עיניים בין הקרבה לאכילה ואין נותנים ז' ימים אלא למי שחלצתו חמה, או שהיו חבושים ונשתחררו בין הקרבה ע"י שליח לאכילה, או שהיה טומטום ונקרע ונמצא זכר בין הקרבה לאכילה, או שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור לפני ז' ימים ויצא לגמרי אחר הקרבה דעכשיו הוא זמן מילתו, (ולא מת משום שנתחמם מחום אמו, או שנתחמם ע"י בכיו. לתוד"ה ואיבעית הגויסה בגמ' היא מעורה ולא מעוי, והכונה שאם הטבור מעורה לאמו הוא חי).

הזאה בערל - ערל שנטמא מקבל הזאה קודם מילתו וכשימול הרי הוא טהור וא"צ הזאה, שכן מצינו באבותינו שרוב הציבור היו טמאים מאבותיהם, שכל יוצאי מצרים מתו במדבר, וצריכים הזאת שליש ושיבעי, וכל אחד קיבל ההזאה במדבר, או שכולם קיבלו יחד בעשור לחודש ובערב הפסח, והרי היו ערלים בעשירי לחודש שהרי לא מלו בעשירי מפני חולשא דאורחא, ומ"מ עשו הפסח ב"ד, והתנא מוחשיב פסח זה לפסח בטהרה. וי"מ שהיו צריכים הזאה משום שכל הפרש מן הערלה פפורש מן הקבר, ולאו מילתא היא, דאין זה אלא בערל עכו"ם ולא בערל ישראל.

לא ניתנה מצות **פריעה** לאברהם אבינו, ומ"מ אברהם פרע שהרי אפי' עירוב תבשילין קיים. (תוד"ה לא). ועל זה נצטווה יהושע "עשה לך חרבות צורים וכי' **ושבו** מול את בני ישראל משנית", ואף שאין נביא רשאי לחדש דבר, זה ניתן כהלכה למשה מסיני. (שם). ומ"שנית" לומדים שסוף מילה מעכבת כתחילת מילה, והיינו **ציצין המעכבים** את המילה שזה בשר החופה רוב גבהה של עטרה אע"פ שאינו רוב הקיפה, (ובכהאי גוונא אינו אוכל בתרומה). שיטת ר"ת (תוד"ה סוף) שמ"שנית" לומדים ציצים המעכבים את הפריעה, אבל המעכבים את המילה נלמדים מ"מהמול ימול". ולר"י נצטוו יהושע על ציצים המעכבים את המילה אע"פ שכבר נצטוו בזה אברהם.

ע"ב. מילת בני ישראל במדבר - הנולדים במדבר לא מלו, משמע הכא שלא מלו כלל, וי"א שמלו ולא פרעו. (תוד"ה מאי). ולא אכלו בבשר קדשים אלא יוצאי מצרים שמלו, שהרי ערל או מי שלא פרע אסורים, ובבשר תאווה לא נאסר להם, כיון שאינם יכולים לאכול קדשים. (תוד"ה מאי. השני). ואיתא בספרי שלא עשו ישראל אלא פסח אחד במדבר, והקשו התוס' שהרי מילת הזכרים לא מעכבת אם א"א למולם, ותני שעשו פסחים אבל לא עשו כתיקנן. (תוד"ה משום). י"א משום חולשא דאורחא, וי"א משום שלא נשבה להם רוח צפונית שהיא נוחה שאינה לא חמה ולא צוננת, (ונשבה עם רוחות אחרות ולא בפני עצמה. תוד"ה לא) כל זמן שהיו במדבר (משום שהיו נזופים לרש"י היינו ממעשה העגל ולא היו ראויים לאור נוגה, ולתוס' מחל הקב"ה על מעשה העגל, והכונה למעשה מרגלים. או כדי שלא יתפזרו ענני הכבוד), ומ"מ בחצות הלילה נשבה רוח צפונית, דכתיב "ויהי בחצי הלילה וד' הכה כל בכור", וקמ"ל דעת רצון מילתא היא, וחצות הלילה כיון שהיתה עת רצון למכת בכורות היא עת רצון לרוח צפונית שנשבה אז גם במדבר. (זהו היה הסימן של דוד המלך להתעורר ע"י הכינור שהיה מנגן כשנשבה רוח צפונית בחצות).

אין למול ביום המעונן וביומא דשותא שמנשבת בו רוח דרומית שהיא קשה מכל הרוחות, והאידינא מותר, דכיון דדשו ביה רבים "שומר פתאים ד' ".

משוך - מהול שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה. לרבנן צריך לחזור ולמול שנא' 'המול ימול" אפי' מאה פעמים, ואי תימא שהכונה לציצין המעכבין, כתיב "את בריתי היפר" לרבות את המשוך. ולר"י משוך לא ימול מפני הסכנה שמא יעשה כרות שפכה, אמרו לו הלא הרבה מלו בימי בן כוזיבא שמשכו העכו"ם עורלותיהם באונס, וכשגברה יד בר כוזבא ומלך ב' שנים ומחצה חזרו ומלו והולידו בנים ובנות.

לרב הונא אף לרבנן מדאורייתא משוך אוכל בתרומה, ואינו חייב כרת. תוס' (ד"ה ומדבריהם), ורבנן גזרו שלא יאכל מפני שנראה כערל, וקרא אסמכתא בעלמא הוא, הגמ' מביאה ברייתא שמבואר שם שמשוך אוכל בתרומה, ודלא כרב הונא. לל"ב ברש"י הברייתא היא שיעתא לרב הונא. לל"ק רבנן לא אסרו ערל בתרומה, ולל"ב אסור. תוס' (ד"ה מיתבי).

טומטום אינו אוכל בתרומה וקדשי קדשים שמא יקרע ונמצא זכר והרי הוא ערל, אבל נשיו ועבדיו אוכלים בתרומה, ונשיו היינו היכא שביציו ניכרות מבחוץ וקידש, ואף דאינו ראוי לביאה, כיון דראוי לקרוה הוי בר חופה. תוס' (ד"ה מבחוץ). אבל סתם טומטום אין קידושי קידושין אלא לחומרא דבעינן גט מינה (בין בקידש בין בנתקדש), ומ"מ אף כשאין ביציו נכרות מבחוץ שהוא רק ספק ערל אינו אוכל בתרומה, לרבא נשיו היינו אמו, וקמ"ל שאף מי שאינו מוליד מאכיל את אמו בתרומה.

אנדרוגינוס מהול אוכל בתרומה, דאף אם הוא אשה או בריה בפני עצמה הרי הוא זרעו של כהן, ואינו אוכל קדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לזכרי כהונה.

נולד כשהוא מהול אוכל בתרומה.

ע"ב: מילה בלילה - משוך, והנולד או נתגייר כשהוא מהול שצריכים הטפת דם ברית, וקטן אחרי היום השמיני, ומי שיש לו ב' ערלות –ב' עורות זו על גבי זו, אינם נימולים אלא ביום, ולראב"ש נימולים אף בלילה, ולדבריו הוי מ"ע שלא הזמין גרמא, ואיצטריך קא ד"אותו" למעט אשה, והא דנמול לשמונה לא חשיב זמן גרמא, כיון שמשמונה ואילך כל שעתא זמנו הוא. תוס' (ד"ה אין). ונחלקו אם דורשים ו' של וביום לרבות קטן שעבר זמנו, או לא, ומשוך תיקנו לחכמים שיהיה דינו כמו קטן שעבר זמנו, דכעין דאורייתא תקון.

זמן שריפת נותר - ריו"ח דרש שנותר בזמנו נשרף דווקא ביום דכתיב "ביום השלישי", אבל שלא בזמנו נשרף גם בלילה, ומ"מ בפסח נשרף ביום השני, דכיון שא"ל לשורפ ביו"ט, קבע זמנו בבוקר שני. (תוד"ה שלא). ורבי אלעזר בן פדת טען שכמו שלומדים מ"וביום" לרבות מילה שלא בזמנה, ה"ה לגבי נותר, ואפי' למ"ד שלא דורשים ו', ו' וה' דורשים, ואמר ר"ל לריו"ח שדרשה זו מוזכרת בתורת כהנים, (והלך ריו"ח ולמדה ג' ימים וסבר בה ג' חודשים).

ערל שזהה לרבי אלעזר הזאתו כשרה אע"פ שהוא אסור בתרומה וקדשים כטמא. תוס' (ד"ה שזהה), דאם טבול יום שאסור בנגיעה בתרומה כשר להזאה על טמא מת, (דכתיב "וזהה הטהור על הטמא" דמשמע שאע"פ שהוא טמא לדבר אחר לתרומה, הוא טהור להזאה, ואשכחן טבול יום דאיקר טהור דכתיב "ורחץ במים וטהר", וכתבו התוס' (ד"ה לימד) שאם טבול יום כשר להזאה שהוא עיקר הטהרה, כ"ש שהוא כשר בשאר עבודות. עוד כתבו דליכא לאוקמי במחוסר כיפורים דהא במת לא שייך כפרה), כ"ש **שערל שמותר** בנגיעה **שיהא כשר להזאה**, ואין לומר דמחוסר כפרה יוכיח שמותר בתרומה ואסור בפרה, דמה למחוסר כפרה שאסור בנגיעת קדשים.

תוס' (ד"ה שמותר). ואף שטבול יום מותר במעשר, מ"מ אין הלימוד לאכילה אלא לנגיעה, וכן מבואר בברייתא, ולר"ע הזאתו פסולה כטמא.

מי כשר לקדש לערב אפר הפרה במים-

אשה - לרבנן אשה כשרה לקדש, ולרבי יהודה פסולה.

טומטום פסול מפני שהוא ספק ערל (וכר"ע שסובר שערל כטמא דכתיב "איש איש").

אנדרוגינוס - מהול לרבנן כשר לקדש דאף אשה כשרה לקדש, ורבי יהודה פוסל באנדרוגינוס מפני שאשה פסולה לקדש.

חרש שוטה וקטן פסולים לקדש, ולרבי יהודה קטן כשר.

ביאור מחלוקת חכמים ורבי יהודה - לרבנן כיון דכתיב אחרי אסיפת אפר הפרה "ולקחו לטמא מעפר שריפת החטאת", שאותם הפסולים לאסיפה פסולים גם לקידוש, וכתב "ואסף איש" ולא קטן, "טהור" להכשיר אשה. רש"י. ולתוס' (ד"ה חוץ) לומדים מ"והוהי" למעט חש"י שאין להם דעת להניח, ומ"מאיש" מרבים זו, ולר"י כתיב "ולקחו" להכשיר קטן, שאף הפסולים לאסיפה כשרים לקידוש, ומכשר טפי בקטן משום דאתי לכלל איש. תוס' (ד"ה הנך). אבל אשה פסולה דכתיב "ונתן" ולא ונתנה, והיינו מהיתור, ולא מלשון זכר, דכל התורה בלשון זכר נאמרה. תוס' (ד"ה ונתן). ולרבנן התורה כתבה כך שלא נאמר דבעינן שקיל חד ויהיב חד לתוס' (ד"ה דשקיל) הכונה שיצטרכו אותו אחד, (ועיין רש"י), או שקלי תרי ויהיב תרי, אלא אפי' שקל תרי ויהיב חד.

ערל פטור מראיה כמו טמא, ואף אם לא נסבור כר"ע דערל כטמא, י"ל שפטור משום דמאיס ליראות בעזרה. וכתבו התוס' (ד"ה ההם) דטומטום כיון שאינו יכול למול אינו מאוס, ובעינן "וכורח" למעטו. או דנימא שלרבנן ערל אינו כטמא, ורק טומטום נתמעט מ"זוכור".

הגמ' מסתפקת אם **ערל אסור במעשר** כמו שאסור בפסח, כמו שלומדים פסח ממעשר לאסור אונן באכילת פסח, או שלומדים חמור מקל אבל לא קל מחמור, והספק הוא אם לומדים בגז"ש או בק"ו, או שהספק הוא אם הגז"ש מופנית או לא. תוס' (ד"ה קל). ומדלא קתני בברייתא דלהלן שערל אסור בתרומה ובביכורים משא"כ במעשר, אין ראיה שאסור אף במעשר, דהא תנא ושייר. ומהא דאיתא בברייתות שערל אסור במעשר ליכא ראיה (ע"ד.), די"ל שזה רק לר"מ דס"ל שמעשר ראשון אסור לזרים וממילא הוא חמור גם לענין ערל.

דיני תרומה ביכורים מעשר וקודש

ע"ג. הדינים שיש בהם חילוק בין תרומה וביכורים למעשר - תרומה וביכורים טמא האוכלם חייב עליהם מיתה דכתיב בתרומה "ומתו בו כי יחללוהו, וביכורים כתרומה ד"תתרומת ירך" אלו ביכורים, וזר האוכלם בשוגג חייב חומש, ואסורים לערל, ואסורים לזרים (ואף דכבר תני שחייב חומש, קמ"ל שאסור אפי' חצי שיעור י"א מדאורייתא וי"א מדרבנן, וי"מ דקמ"ל שאסורים אפי' ע"י פדיון. תוד"ה ואסורים), והם נכסי כהן לקדש אשה ולקנות עבדים וקרקעות ובהמה טמאה (ואע"פ שזה קולא קתני לה). (והקשו התוס' (ד"ה מה) למה לא לומדים ביכורים ממעשר לחומרא שזה לא נכסי כהן). **ועולים באחד ומאה, וטעונים רחיצת ידים** דסתם ידים הם שניות ופוסלות את התרומה, והערב שמש, ונוהגים בכל השנים, ואין להם פדיון (וב' אלו שיירם התנא ולא שנאם), אבל במעשר אין כל דינים אלו, דאין חייבים מיתה, (דאע"פ שביכורים הוקשו למעשר שני, הא כתיב "ומתו בַּ" כי יחללוהו" בו ולא במעשר שני. תוד"ה מה). ואין חומש אלא בפודה מעשרו, ואינו יכול לקנות ממעשר עבדים וכו', דלא ניתן אלא לאכילה ושתיה וסיכה, (ולענין קנית מלבושים הביאו התוס' (ד"ה נכסי) שיש בזה סתירה במשניות, ותני שר"מ שזה ממון גבוה אסור, ולר"י שזה ממון הדיוט מותר, עוד תני שמדאורייתא מותר ומדרבנן אסור. ולענין האכלת בהמה למי"ד מעשר ממון גבוה אסור מדאורייתא, ולמי"ד שזה ממון הדיוט, מותר להאכיל בשעת דیشه, ושלא בשעת דישה אסור מדרבנן). ואשה אינה מתקדשת בו כר"מ דמעשר ממון גבוה, ובטל ברוב (ולא ילפינן מביכורים, דאף ביכורים מדאורייתא בטלים ברוב. תוד"ה מה), והנוטל דיו לפירות הרי זה מגזי הרווח. (והקשו התוס' שהרי לחכמים כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים אסור אף במעשר, ות' דאיירי לענין אכילה, והכא איירי לענין נגיעה). ומעשר שני אינו נוהג בשנה השלישית והשישית.

הדינים שיש בהם חילוק בין מעשר וביכורים לתרומה - מעשר וביכורים טעונים הבאה לירושלים, וטעונים וידוי "בערתי הקודש מן הבית", "הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה", ואסורים לאונן, וחייבים בביעור לרש"י היינו שאם לא אכלם בשנה ראשונה ושניה, מעלם לירושלים ומתורה, ואם לא הולכים מתבערים בכל מקום שהם, וריב"ן (תוד"ה וחייבין) מפרש שביעור ביכורים הוא לאחר החג, ולר"י נראה שאין זה ביעור, וריב"ז דירכבו היינו משום שנראו לקריאה ונדחו. עוד כתבו תוס' שאין שגם תרומה טעונה ביעור, מ"מ אינו חייב לבערה בזה העולם אלא להותיאה מרשותו ולתתה לכהן. ואסור לבער מהם בטומאה אע"פ שלא שייך לקיים בהם "ואכלת", דכתיב "ולא ביערתי

ממנו בטמא, והאוכלם כשהם טמאים לוקה (וב' אלו שירים התנא ולא שנאם), משא"כ בתרומה (ואמנם איסורא איכא באכילת תרומה בטומאה, דכתיב "בשערין תאכלנו" לזה ולא לאחר), וכתבו התוס' שאף שהיה מתודה על התרומה, הני מילי אגב מעשר, אבל אם אבד המעשר לא היה מתודה עליה בפני עצמה. תוס' (ד"ה וטעונים). ור"ש מתיר ביכורים לאונן ופוסר מביעור.

ע"ג: ביאור מחלוקת רבנן ור"ש - כתיב "לא תוכל לאכול בשערין מעשר דגנך תירושך ויצהרך ותרומת ידך", ותרומת ידך אלו ביכורים דבעינן בהו הבאת מקום, (דביכורים כתיב בהו יד ולקח הכהן הטנא מידך". תוד"ה תרומת). לרבנן הוקשו ביכורים למעשר, דאסור לאונן, וחייבים בביעור, ולר"ש לא הוקשו זה לזה, דתרומה קרייה רחמנא, ולכן פטורים מביעור ומותרים לאונן.

דין מעשר שני וביכורים בטומאה - כתיב "לא ביערתי ממנו בטמא" והיינו בין שאני טמא והוא טהור (וכגון שתחב לו חבירו בבית הבליעה, או שלא הוכשרו לקבל טומאה. תוד"ה טומאת), בין שאני טהור והוא טמא, שלא ביערו באש ולא הדליק בו את הנר, (וכ"ש בטהור, דלא ניתן אלא לאכילה שתיה וסיכה), וטמא האוכלם אזהרתו מ'וטמאה עד הערב ולא יאכל מן הקדשים" והאוכלם כשהם טמאים ילפינן מ"בשערין תאכלנו הטמא והטהור" שמותר לאכול פסולי המוקדשין לאחר פדיונם שמותרים לזר טמא וטהור בשלחן אחד וקערה אחת, למעט מעשר.

הדינים שיש בהם חילוק בין תרומה לקודש - תרומה מותר לבערה בטומאה (ולא ילפינן תרומה מביכורים. תוד"ה אסור). דכתיב "לא ביערתי ממנו בטמא" ממנו ולא שמן תרומה שנטמא, אבל קודש לומדים ק"ו ממעשר, ועדיף לרבות קודש ולמעט תרומה, דקודש חמור שיש בו דין פיגול, נותר, וקריו קרבן להביאו לפנים, ויש בו איסור מעילה לנהנה בשוגג, וטמא האוכלו חייב כרת, ואסור לאונן, משא"כ בתרומה. ואף שתרומה חמורה מקודש שיש בה מיתה לרש"י היינו לאוכלה בטומאת הגוף, דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו", ולתוס' (ד"ה שכן) הרי שנינו לעיל שכרת חמירא, ולכן ביאור שהכונה למיתה לזר האוכלה, (אבל בקודש הרי שלמים מותרים לזר, וגם האסורים אין בהם מיתה), לזר האוכלה בשוגג חייב חומש, ואין לה פדיון, ואסורה לזרים, משא"כ קודש שמשעה שיש בו התר לכהנים אין בו מעילה וחומש, ויש פדיון לקודש עד שלא קידש בכלי, וקדשים קלים מותרים לזרים, כו"מ בקודש יש יותר חומרות מתרומה, או דכרת חמור ממייתה. והקשו התוס' (ד"ה שכן) אמאי לא חשיב עוד חומרות בקודש, שיש בו רביעי לטומאה, וחיתת הקודש מכשרתו, ושבת כהן שנישאת לישראל ומת חוזרת לתרומה ולא לחזה ושוק, וכלי מצרף מה שבתוכו, ומומרות פוסלת, וטומאה עושה כיוצא בה, שזה רק בקודש ולא בתרומה.

ע"ד. מי שנשתיירו בו ציצין המעכבים את המילה אינו אוכל בתרומה פסח וקדשים ומעשר בהמה. ולענין מעשר ראשון לר"מ שאוסרו לזרים אסור גם בזה, (אבל לענין מעשר שני אין ראיה שערל אסור בו).

אונן אסור במעשר, ומותר בתרומה, ובפרה דקדשי בדק הבית היא ולא קדשי מזבח, ואפי' טבול יום מותר בה.

טבול יום אסור בתרומה ומותר בפרה ובמעשר.

מחוסר כיפורים שעדיין לא הביא קרבן, דמחוסר מעשה הוא והוי כטמא, וכ"ש אם הוא עדיין טבול יום שחסר לו גם הערב שמש, אסור בפרה, ומותר בתרומה ומעשר, אמנם טבול יום של מת ושרץ שא"צ להביא קרבן מותרים במעשר, דאינו מחוסר מעשה.

ערל - לר"ע ערל כטמא (דכתיב "איש איש" לרבות ערל), ואסור במעשר ובפרה, אבל לרבי יוסף הבבלי שריפת פרה כשרה באונן ופסולה במחוסר כיפורים דכיון שהוא מחוסר מעשה עדיין הוא נחשב טמא. ולרב יצחק ערל אסור במעשר, ולומדים דין זה מפסח בגז"ש "ממנו ממנו", ואין לפרוץ מה לפסח שכן חייבים עליו משום פיגול ונותר וטמא, ד"ממנו" הוא מופנה, דכתיב בפסח תלתא ממנו "אל תאכלו ממנו נא", לא תותירו ממנו", ו"הנותר ממנו", חד לגופיה, חד לגז"ש, ומהשלישי למ"ד שהפסוק בא לומר שיש עשה לשורפו ואין לוקים על הלאו של נותר, איידי דכתיב נותר כתיב ממנו, ולמ"ד שהפסוק בא לומר שימתין מלשורפו עד בוקר היום השני, איידי דכתיב עד בוקר כתיב ממנו. וכן במעשר כתיב תלתא ממנו "לא אכלתי באוני ממנו, ולא ביערתי ממנו בטמא, ולא נתתי ממנו למת", חד לגופיה, וחד להתיר הבערה בשמן תרומה שנטמאה, והשלישי לומר שמותר לסוך מעשר שני שנטמא אע"ג דסיכה כשתיה והוי כמו ששותה בטומאה. רש"י. ולתוס' (ד"ה מנין) ההו"א שאסור היא משום שמבערו בטומאה. (דכתיב "ולא נתתי ממנו למת" אבל לחי דומיא דמת מותר, וסיכה היא דבר ששייך בין בחי בין

במת, ואין הכונה לארון ותכריכים, שהרי כתיב "ממנו" ולא מגופו, או דכתיב "ולא נתתי" דומיא ד"לא אכלתי" שזה מגופו). ולמ"ד שמופנה מצד אחד למדין ומשיבין, גם במעשר יש ממנו מיותר, ואת הדין שמותר להדליק שמן תרומה טמאה לומדים מדכתיב "משמרת תרומותי" דאיירי אף בתרומה טמאה, וכתיב "לך" שלך תהא להסיקה תחת תבשילך.

דיני טמא וטבול יום ומחוסר כיפורים לתרומה ומעשר

ע"ד: טמא אינו אוכל בתרומה שנא' "איש איש מזרע אהרן והוא צרוע או זב בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר והנוגע בכל **טמא** נפש", וקדשים היינו תרומה שהיא שייכת בכל זרעו של אהרן זכרים ונקבות, דקדשי קדשים אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, (וחללה אינה זרעו של אהרן), דחזה ושוק של שלמים דכתיב בהו "אתה ובניך ובנותיך", בת כהן שנישאת לישראל ומת ואין לה זרע אינה אוכלת, אבל תרומה אע"פ שאינה אוכלת אם יש לה בן, מ"מ אם מת הבן היא אוכלת. תוס' (ד"ה אינה).

טבול יום אינו אוכל בתרומה, אבל מחוסר כיפורים אוכל.

הגמ' מחפשת מקור לדין זה -

הגמ' רוצה ללמוד דין זה מדכתיב "בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר", דאין לומר ש"יטהר" הכונה להבאת הקרבנות, שהרי הפסוק מדבר באופן שאין קרבנות, (בזב בעל ב' ראיות שכיון שהכתוב קורא טמא לבעל ב' ראיות ובעל ג' ראיות, אי"כ החילוק ביניהם הוא בחיוב הקרבן, ובמצצוע מוסגר דכיון דפטור מתגלחת וציפורים פטור גם מקרבן שנא' יחד עם דין התגלחת, דבעינן דומיא דטמא מת, שאינו מביא קרבן).

הגמ' שואלת די"ל שרק היכא שא"צ קרבן מספיק הערב שמש, אבל היכא שצריך קרבן הקרבן מעכב מאכילת תרומה.

לרבא לומדים ש**טבול יום מותר במעשר ואסור בתרומה, ומחוסר כיפורים מותר בתרומה ואסור בקדשים עד הבאת הקרבנות**, מדכתיב ג' קראי, "ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחץ בשרו במים", והיינו מעשר שדי לו בטבילה, וכתיב "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", והיינו תרומה שצריך הערב שמש, (ואף שמעשר חמור מתרומה שכן הד"ס ט"ב, הבאת מקום, וידי', אסור לאונן, אסור לבער ממנו בטומאה והאוכלו בטומאת עצמו לוקה, וחייב בביעור. ותרומה יש בה פחות חומרות שכן מחפ"ז, מ"מ מיתה דתרומה חמירא, ועוד דבפסוק הראשון כתוב "נפש" ומעשר הוא דבר השוה בכל נפש, ואף שגם קדשים קלים שוים בכל נפש, מסתברא שכיון דקדשים חמירי בעינן בהו קרבן. תוד"ה הוי), וכתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה" והיינו קדשים דבעינן גם הבאת הקרבנות.

הגמ' שואלת שגם בזה י"ל שרק היכא שא"צ קרבן מספיק הערב שמש, אבל היכא שצריך להביא קרבן הקרבן מעכב מאכילת תרומה.

אביי לומד מדכתיב ביולדת שיש בה קרבן "עד מלאת ימי טהרה" דמשמע שדי במלאת ימי טהרה ארבעים לזכר ושמונים לנקיבה, שזה הערב שמש שלה, דהיא נקראת טבולת יום ארוך, אף בלי קרבן, ומאידיך כתיב "וכפר עליה הכהן וטהרה", ובהכרח צ"ל שתרומה אוכלת במלאת ימי טהרה דאילו למעשר די בטבילה ואין נ"מ אם צריך להביא קרבן או לא, ולקדשים צריך הבאת קרבנות, (ואף שהפסוק של יולדת מרבה טומאת לידה בגיורת ושפחה משוחררת (דאי אינה משוחררת אוכלת תרומה אם היא של כהן, ואמנם גם שפחה שאינה משוחררת טמאה לידה. תוד"ה ושפחה) שאינן אוכלות בתרומה (ודלא כר"ש שמתיר גיורת פחותה מבת ג' לכהן. תוד"ה ושפחה בנות), כו"מ דין מלאת הימים איירי בתרומה, כמו שלומדים מ"בכל קודש לא תגע" לרבות תרומה באכילה, ואף דכבר כתיב דבעינן "מזרע אהרן", הו"א שיוולדת מותרת משום שהותרה מכללה. תוד"ה והכתיב), ואף שתרומה חמורה מקדשים שכן מחפ"ז, מ"מ קדשים חמורים ביותר דברים שכן פנקעכו"ס, והומ"ל דכרת עדיפא. (תוד"ה הנך). ועוד דכיון דכתיב בהבאת הקרבנות "וטהרה" מבואר שעד עתה היתה טמאה, וטמאה אינה אוכלת קדשים דכתיב "הבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל". ועיין תוס' (ד"ה מכלל) שמבארים מתי דורשים מ"וטהר" מכלל שהוא טמא.

ע"ה. וקמ"ל קרא ד"ובא השמש וטהר" שאחרי הערב שמש הטמא אוכל תרומה, וקרא ד"עד מלאת" מלמד

דאיירי אף בטמא הטעון הבאת קרבנות, וקרא ד"עד אשר יטהר וכו' כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר ואחר יאכל" מלמד שטמא אינו אוכל בתרומה בלא טבילה.

טבול יום אסור בנגיעה בתרומה אף שמותר במעשר דכתיב "במים יובא וטמא עד הערב", ואיירי בנגיעה של כלי טבול יום בתרומה, (דקרא דלעיל איירי באכילה), וה"ה נגיעת אדם, ומסתבר להחמיר יותר בתרומה לענין נגיעה, כיון שלענין אכילה היא חמורה יותר. ולל"ב לומדים דין זה מ"בכל קודש לא תגע" ואיירי באכילה דהוקש קודש למקדש דכתיב "ואל המקדש לא תבוא", וכיון שהוקשו איירי באכילה שיש בה כרת דכתיב "ומתו בו כי יחללוהו" דומיא דביאת מקדש שיש בה כרת דכתיב "ונכרתה כי את מקדש ד' טימא", ומדאפקיה רחמנא בלשון נגיעה לומדים שהאסור לאכול אסור ליגע.

ולתנא דבי רבי ישמעאל איירי קרא "בקדשים לא יאכל" בזב בעל ג' ראיות ובמצצוע מוחלט הטעונים הבאת קרבן, ו"עד אשר יטהר" היינו הבאת הקרבן, בעי קרא ביולדת משום שהותרה מכללה שהיא טהורה לבעלה אע"פ שהיא רואה דם, ובעי קרא בזב משום שטומאתו מועטה משל יולדת.

פצוע דכא וכרות שכפה אכילת תרומה

פצוע דכא וכרות שפכה אוכלים בתרומה הם ועבדיהם, אבל נשיהן אינן אוכלות דנעשית חללה ע"י הביאה, שהרי נבעלה לפסול לה, ואם לא בעל אחרי שנעשה פצוע דכא וכרות שפכה והיתה נשואה לו לפני כן, מותרת בתרומה.

לרב אלעזר היינו כשיטת ר"א ור"ש שמותרים (לעיל ג"ו) באלמנה לכה"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיט היכא שלא בא עליה, אבל לר"מ אסורה בתרומה, ואף שכבר אכלה אינה אוכלת כמו בת ישראל שנישאת לכהן ומת שמפסיקה לאכול, ולריו"ח אף ר"מ מודה הכא שאוכלת, כיון שכבר אכלה, ושאני התם שכבר פקע הקנין.

ע"ה: איזהו פצוע דכא -

פצוע דכא היינו בביצים (ולא בראשו), דומיא דכרות שפכה, או שלומדים גז"ש מ"לא יבוא ממזר" דהוי באותו מקום. ואין ללמוד ממה שהתורה לא אמרה כמה דורות אסורים בו כמו בממזר ועמוני ומואבי מצרי ואדומי, די"ל שבנו ובן בנו כשרים.

כל שנפצעו (-מכת חרב וסכין) ביצים שלו, ואפי' אחת מהן, או אם ניקבו הביצים או אחת מהן. (תוד"ה ניקבו) או נימוקן מחמת מכה והוקטנו מאליהם, או חסרו כל שהוא, הוי פצוע דכא, ומה שמצינו באחד שניקבו ביציו ויצא ממנו שכבת זרע כחוט דמוגלא כמין ליחה, והוליד, כבר הורה רב לבדוק ממי הבנים דאשתו זנתה.

מי שנפצע או שנידך או שנכרת, בין בביצים בין בחוטי הביצים בין בגיד הוי פצוע דכא.

מי שאין לו לו אלא ביצה אחת אפי' נכרתה בידי אדם, דהא חזיון דמוליד. וי"א שדווקא של ימין, וזו חומרא גדולה, וטוב להזהיר לרופאים שיחתכו את של ימין אם אפשר. (תוד"ה שאין). הרי הוא כסרים חמה מחמת חולי וכשר. וכן פצוע דכא בידי שמים ע"י רעמים וברד או ממעי אימו כשר, דכתיב "פצוע" ולא "הפצוע", ומסתמא ה"ה כרות. (תוד"ה שאין). וי"א שלומדים גז"ש מ"לא יבוא" שכתוב כאן ובממזר, דאיירי רק בידי אדם כמו ממזר.

איזהו כרות שפכה -

כרות שפכה היינו באותו מקום, ולא בשפתיים ששופכים רוק דכתיב "שפכה" במקום ששופך, ולא מחוטמו דכתיב "כרות שפכה" שע"י הכריתה נעשה שופך ולא מקלח, ואילו מחוטמו הוא שופך גם בלי כריתה.

כל שנכרת הגיד הוי כרות שפכה, ואם נשתייר מהעטרה – שורת בשר המקיפה במקום המילה ושופעת ויורדת עד סופה, אפי' כחוט השערה כשר דאינו גיד אלא בשר בעלמא.

ניקב למטה מעטרה כלפי הקרקע והלך הנקב ויצא למעלה מעטרה כלפי הגוף פסול, שהרי נקב בעטרה כל שהוא מעכב והיינו כשהנקב מפולש. תוס' (ד"ה ניקב).

נכרת הגיד ונשתייר מעטרה אפי' כחוט השערה כשר, והיינו על פני רובה וא"צ על פני כולה, ומ"מ דווקא בנשתייר בחלק הסמוך לגיד.

נעשה כקולמוס או כמרוזב - לרב הונא ורבא אם נעשה הגיד כקולמוס באלכסון כשר, דלא שליט ביה אוריא, אבל

כמרוזב שנחקק באמצע ויש לחקיקה דפנות פסול דשליט ביה אוריאל ומתקרי הגיז ואין הזרע מתבשל, ולרב חסדא כמרוזב כשרה משום שהגיד מתחמם שהרי לא נחסר בעביו, ומזריע, אבל כקולמוס פסולה דאינו מתחמם כ"כ והזרע אינו מקלה אלא שותה, ולרב פפא ההלכה שבשניהם כשר, ואפילו למעלה מעטרה, שהרי למטה מעטרה אפי' נכרת כשר. והיה מעשה שמר בר רב אשי חתן כקולמוס והכשיר.

אם נסתם הנקב של השכבת זרע ויוצא דרך נקב הקטנים פסול, כיון ששלא במקומו אין הזרע מתבשל ואינו ראוי להוליד.

ע"ו. ניקב ונסתם למטה מעטרה אפי' נכרת כשר, בעטרה עצמה אם נסתם באופן שגם כשרואה קרי נשאר סתום כשר, מפני שהוא מוליד, ואם ניקב מעטרה ולמעלה כשר. וצורת הבדיקה בזה- לרב יוסף ורבא יניחו פת שעורים חמה על נקב בית הרעי, ולאביי יעבירו לפניו בגדי צבעונים כדי שיראה קרי, ויראו מה קורה כשיוצא הזרע. וצורת הרפוי לסתום הנקב היא שישרטוהו ע"י שעורה כדי שיצא דם ואח"כ יעלה שם בשר, (ולא ע"י ברזל, כיון שהוא עושה חבורה), וישפשפו במקום הנקב ע"י חלב, ומניחים שם ראש נמלה גדולה, וחותכים את הראש וכשהראש הנמלה הולך ובלה, הבשר עולה ומתחבר, אמנם לנקב גדול זה לא מועיל אלא חוזר ונפתח.

לרבה בר רב הונא המטיל מים משני הנקבים פסול, ולרבא אין הלכה הכי.

למי פצוע דכא וכרות שפכה מותרים להנשא- פצוע דכא וכרות שפכה **מותרים בגיורת ומשוחררת**, שלא נאסרו אלא בקהל, דכתיב "לא יבוא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל ד' ", ואף אם הוא כהן מותר אף שכהן אסור בגיורת ומשוחררת משום זונה, שנבעלה מקודם, דלאו בקדושתיה קאי, שהרי פצוע דכא **מותר בנתינה** שהיא מן הגבעונים מז' אומות, אע"ג דכתיב "לא תתחתן בם", ואין לומר דקרא איירי בגיותם, שהרי עכו"ם אין לו חתנות, (להו"א מדאורייתא לא נאסרו אלא בגיותם, וטעם ההתר בפצוע דכא הוא משום שרבנן אסרו רק למי שראוי להוליד, שיש חשש שהבן יעבוד ע"ז, והגמ' דוחה שהרי גם ממזר שראוי להוליד מותר בנתינה, אך היה אפ"ל שרבנן לא אסרו אלא כשרים ולא פסולים דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו, אי נמי כיון שטעם הגזירה שגזר דוד היא משום שלא היו רחמנים, ואין ישראל ראויים להתערב בהם, ולכן לא נאסרו הפסולים, אולם מקרא מוכח שהאיסור מדאורייתא הוא בגרותם, וכנ"ל).

ריאה שניקבה ועלה בה קרום נשארה טריפה.

לרב הונא נשים המסוללות זו בזו לרש"י היינו שמשפשות נקבתן זו לזו, ולריב"ן (תוד"ה המסוללות) היינו מטילות שכבת זרע שקיבלו מבעלתן, ובתוס' דחו פירושים אלו. פסולות לכהונה משום זנות. ולרבא אינו אלא פריצותא וכשרה.

ע"ו: שלמה ובת פרעה- כתיב "ויתחתן שלמה את בת פרעה מלך מצרים", הגמ' הבינה ששייך בה חתנות כיון שנתגיירה, ואף שלא קיבלו גרים בימי דוד ושלמה, הטעם היה מפני שנתגיירו לשולחן מלכים, ובת פרעה כבר היתה בשולחן מלכים. והגמ' דוחה שהרי אסורה משום מצרית ראשונה, לרש"י השאלה ששם נאמר לשון חתנות, ולתוס' (ד"ה ותיפוק) השאלה אין נשאה שלמה כיון שהיא אסורה. (ולא אמרינן שהמצרים אזלי לעלמא שמתו וטבעו בימי שלמה, ובאו לשם אומות אחרות, והאיסור הוא על הערב רב, שהרי מנימין מתלמידי ר"ע היה גר מצרי, ואמר שהוא ישיא לבנו מצרית שניה כדי שבני בניו יהיו דור שלישי ויוכלו לבוא בקהל, אבל אם ישאו מצרית ראשונה הולכים אחר הפגום, ומבואר שהמצרים נשארו במקומם), ולכן צ"ל ששלמה לא נשאה אלא בדק בה לאהבה ולא לאישות, ומתוך אהבה יתירה שאהבה מעלה עליו הכתוב כאילו נתחתן בה.

והקשו התוס' (ד"ה מנימין) למה מנימין נאסר בקהל מטעם שהיה גר מצרי, והרי בא סתחריב ובלבל כל העולם, ומצינו שמטעם זה הותר גר עמוני, ובה"ג תי' שמצרים שבו למקומם, שהרי נתן להם הכתוב קצבה מ' שנה, ור"ע לא אסיק אדעתיה שנתן להם קצבה עוד כתבו התוס' שבני עמון נתבלבלו גם ע"י נבוכדנצר, ועיקר מילתא אנבוכדנצר סמיך.

עמוני ומואבי

עמוני ומואבי אסורים לעולם, אבל עמונית ומואבית מותרות מיד.

התר דוד לקהל- כשראה שאול את דוד יוצא לקראת גלית שאל "מי זה הנער", ואין הכונה שלא הכירו, דהא דכתיב "ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים", ואין לומר ששאל על

אביו, שהרי אביו ישי היה נכנס ויוצא באוכלוסא –ער של ס' רבוא, אלא שאלתו היתה אחרי שראה שמדוי התאימו לדוד אף ששאול היה "משכמו ולמעלה גבוה מכל העם", ושאל אם הוא מצאצאי פרץ וא"כ יהיה מלך, דמלך פורץ גדר של אחרים לעשות לו דרך מבייתו לפרדסו ואין מוחין בידו, או מצאצאי זרז ויהיה חשוב, ואמר לו דואג שישאל קודם אם הוא ראוי לבוא בקהל דקאתי מרות המואביה, ואמר אבנר דכתיב "עמוני" ולא עמונית, "מואבי" ולא מואבית, ושאל דואג א"כ נתיר ממזרת, ענה לו אבנר שממזר הוא מום זר, ושאל דואג א"כ נתיר מצרית, ענה לו אבנר שעמוני ומואבי נאסרו משום "על אשר לא קידמו אתכם בלחם ובמים", ואין דרכה של אשה לקדם, (ובאמת נחלקו בברייתא אם לומדים מעמוני ולא עמונית וכו' אבל מצרית אסורה, דלא כתבה תורה מצרים כיון שזה ארוך יותר, אבל הכא היה לו לכתוב עמון ומואב. תוד"ה כתנאי, או שלומדים מאשר לא קידמו), שאל דואג שהרי אשה יכלה לקדם אשה, ולא ענהו אבנר, ושאל אבנר בבית המדרש ואמרו לו עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, ולא ענו על שאלות דואג, ורצו להכריז שדוד אסור בקהל.

ע"ז. ויתרא חגר חרבו ואמר שכל מי שאינו שומע הלכה זו ידקר בחרב, מפני שכך קיבל מבית דינו של שמואל, (ואף שאמרה לאחר מעשה נאמן אע"ג דבעלמא חישינן שמוא אמרה מחמת המעשה (והיינו כשהוא עצמו נוגע בדבר, אבל בלאו הכי נאמן, תוד"ה אם), שהרי שמואל ובית דינו קיים ומילתא דעבידא לגלויי לא משקר בה), והתשובה על שאלת דואג היא שאין דרך אשה לקדם לאשה משום כל כבודה, או דככתיב על שרה "הנה באהל" דאין דרך אשה לצאת מביתה.

דוד אמר "פתחת למוסרי" רצועות שקושרים בהם העול, על שהתירו את רות המואביה, ונעמה העמונית אמו של רחבעם שממנה יצאו מלכי בית דוד, ועל זה אמר דוד כשהיה רחבעם בחיקו "רבות עשית אתה ד' אלוקי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו". ועוד אמר "אז אמרתי הנה באתי (שעשכישו פסקו לי מלוכה, ולא ידעתי שמימי אברהם) במגילת ספר כתוב עלי", דכבר כתיב "הנמצאות" וכתיב מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו".

אם בת גר כשרה לכהונה-

לר"י בת גר זכר פסולה לכהונה כבת חלל זכר, ולרבי יוסי אף גר שנשא גיורת בתו כשרה לכהונה, וכן עמוני שנשא עמונית בתו כשרה לכהונה לרבי יוסי, ואין ללמוד מכה"ג שנשא אלמנה ומחלל, שהם פסולים לכהונה, דשאני התם שכן יש בהם צד עבירה, כה"ג ביאתו בעבירה, וחלל יצירתו בעבירה.

ע"ז: בת גר עמוני או בת מצרי שני שנשאו בת ישראל בעבירה- לר"ל פסולה לכהונה, דיליף מאלמנה לכה"ג, וכן למד רבי זכאי מדכתיב "כי אם בתולה **מעמיו**", שגיורת מכנה שאביה ואמה מעם אחד כשרה לכהונה, ולריו"ח כשרה לכהונה ויליף מ"מעמיו" להכשיר גיורת הבאה משני עממין, והיינו מעמוני שנשא בת ישראל, ולל"ב יליף עמו עמיו לרבות עם שיש בו ב' עממין, שהזכרים אסורים והנקבות מותרות, וללישנא זו בת מצרי שני כשרה לכהונה יליף מצד השוה מעמוני שנשא בת ישראל, וממצרי שני שנשא מצרית שניה.

מצרי ואדומי

מי מותר לאחר ג' דורות- מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד ג' דורות, בין זכרים בין נקבות, ולר"ש נקבות מותרות מיד, ק"ו מעמוני ומואבי, אמרו לו חכמים אם הלכה נקבל, ואם זה ק"ו יש תשובה, דלומדים מעריות שאינם אסורות אלא עד ג' דורות שבת בתו אסורה לו והוא בכלל, ואפי' נקבות אסורות, ואם תאמר מה לעריות שכן חיובם כרת, חלל דחייבי עשה כגון כה"ג שנשא אנוסה ומפותה שהיא עליו בעשה ד"בתולה יקה", ואין היא זונה דאין הלכה כרבי אלעזר דפנוי הבא על הפנויה עשאה זונה, לראב"י דס"ל שהולד חלל יוכיח שגם היכא שאין כרת הולד חלל והבת אסורה ככן, מה לחלל שכן יצירתו בעבירה, עריות יוכיחו, (ואין לומר ממזר יוכיח, דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהם שכן יש בהם צד כרת דאף ממזר יש כרת ביצירתו. והקשו התוס' (ד"ה שכן) שהרי לריו"ח יש ממזר מעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל, ועוד דמה להצד השוה שבהם שכן לאו). אמר להם לא כי אפי' על הק"ו אין תשובה, דלא ס"ל כראב"י, ומחייבי לאוין ליכא למילף, דאיכא למיפרך מה למצרי ואדומי שכן עשה, (והקשו תוס' (ד"ה מחלל) שהרי בחלל דחייבי עשה איכא לאו דחללה, וכתבו דשמוא חללה הבאה מחייבי עשה אין אליה אלא עשה), וגם לסוברים כראב"י מ"מ הלכה אני אומר ואין הכונה להלכה למשה מסיני, דא"כ למה ר"י חולק, אלא שכך קיבל מרבותיו. תוס' (ד"ה הלכה). ומקרא מסייעני דכתיב "בנים" אשר יולדו

להם וכו', ור"י לומד מ"אשר יולדו" שהכתוב תלאן בלידה ונקבות נמי אסורות ד"נולדים" משמע גם נקבות, או שהם תלויות ביולדת שאם היא ראשונה הבן שני, ואם הנקבות מותרות למאי תלאן בלידה.

ע"ח. שיטת ר"י שקהל גרים לא איקרי קהל, ואמר ריו"ח שבהכרח שר"י לומד לאסור נקבות מ"אשר יולדו", דאל"כ איך יהיה מצרי שלישי, ואין לומר שישא שתוקית, דשתוקין לא שכיחי, ואין לומר שישא נתינה, דס"ל הכא דבתר ידיה שדינן ליה. תוס' (ד"ה מצרי). ואין לומר שכונת התורה להתיר היכא דעבר ונשא בת ישראל או גיורת, דאין דרך התורה לכתוב מה הדין כשעבר עבירה דהא לא שכיח, (אא"כ באה התורה ללמד איסור כמו גבי ממזר, ומה שהתורה כתבה שמחזיר גרושתו "תועבה היא" באה התורה לומר שהיא תועבה, ואגב זה לומדים שבניה מותרים).

בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבוא להם בקהל ד'- כתיב "דורות" ללמד שהדור השלישי מותר ולא הבן השלישי, וכתיב "בנים" ללמד שהאיסור הוא לא רק בעומדים על הר סיני, וכתיב "להם" ללמד שמנין הג' דורות מתחיל מהגר הראשון, וכתיב עוד פעם "להם" ללמד שאם רק האב או האם מצרים הולכים אחרי הפסול, (וכן גבי ממזר מדכתיב "לו", וקמ"ל שאף שנולד מטיפה כשרה הולכים אחר הפסול שביניהם, והכא קמ"ל שאף שהדור השלישי מותר הולכים אחר הפסול שביניהם), וכתיב "אשר יולדו" ללמד שבן מצרית שנולד אחר הגירות הוא מצרי שני.

לרבה בר בר חנה בשם ריו"ח **מצרי שני שנשא מצרית ראשונה** בנה שלישי, דבתר ידיה שדינן, ומ"מ ממזר שנשא שפחה בנה עבד, ואם שחררו הרי הוא בן חורין כשר, ולא אזלינן בתר ידיה, דאמר קרא "האשה וילדיה תהיה לאדוניה", לרב דימי בשם ריו"ח מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני, ואף אי נימא שלריו"ח עובר לאו ירך אמו, מ"מ הא כתיב "אשר יולדו" הכתוב תלאו בלידה.

הפריש חטאת מעוברת וילדה, רצה מותכפר בה והולד ירעה, רצה מתכפר בולדה והיא תרעה, **דעובר לאו ירך אמו**, והוי כמפריש ב' חטאות לאחריות שאם תאבד אחת יתכפר בשניה, שמתכפר באחת מהם, והשניה תרעה, (דאי עובר ירך אמו הרי ולד חטאת למיתה אזיל).

נכרית מעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה לשם גירות, דמועילה לו טבילת האם, אף אם עובר ירך אמו, דעובר היינו רביתיה ולא חציצה היא, ולכן אע"פ שחציצה בכולו הוי חציצה אף באינו מקפיד והכא הרי כולו מכוסה, מ"מ הוי טבילה. (וברובו אינה חציצה אלא במקפיד, ואף שאסור מדרבנן אף באינו מקפיד, הכא אוקמה אדאורייתא). וכתבו התוס' (ד"ה רובו) שמייעוט המקפיד אינו חוצץ אפי' בגופו, ולא רק בשערו כשיטת רש"י בסוכה.

ע"ח: באומות הלך אחר הזכר, ועל כן אם אחד משאר אומות נשא כנענית מותר לקנות את הולד לעבד, דכתיב "וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו", ואם האבא כנעני מז' אומות דכתיב בהו "לא תחיה כל נשמה" אסור, דכתיב "אשר הולידו בארצכם" מן הנולדים בארצכם ולא מן הגרים בארצכם ודרך אשה להשאר במקומה ודרך האיש לגלות, ואם **נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם**, והיינו עמוני שנשא מצרית, שאם נולד זכר הרי הא עמוני ואסור לעולם, ואם נולדה נקיבה הרי היא מצרית ואסורה.

ממזר - לתנא דמתני' בין ממזר בין ממזרת אסורים איסור עולם, דס"ל דאמרינן דון מינה ואוקי באתרה, שאין לומדים בגז"ש אלא את הנצרך ללמוד, ולכן לא לומדים מעמוני אלא שאיסורו איסור עולם, (דבממזר לא כתיב "עוד עולם"), וכיון דבעשרה דורות ממזרת אסורה, דממזר היינו מום זר, לא לומדים להתיר ממזרת לאחר י' דורות. ור"ל אמר שממזרת מותרת לאחר עשרה דורות, דיליף "עשירי עשירי" מעמוני שאיסורם איסור עולם, וממילא לומדים ג"כ שנקבות מותרות, ומ"מ אין הנקבות מותרות מיד כמו בעמוני, דלא יליף גז"ש אלא מעשירי ואילך דעד דור עשירי א"צ ללמוד מעמוני, והיינו כמ"ד דון מינה ומינה שלומדים בגז"ש את כל פרטי הדין. ר"א אמר מי יתן לי דור שלישי ואתהרנו, דקסבר שממזר אינו חי כדי שלא יטמעו בדורתיו כשרים, (ולענין דינא ס"ל שממזרת מותרת אחרי י' דורות. תוד"ה מי). ורב יהודה אמר שממזר הידוע בבירור חי' מפני שאין חשש שיטמנו בו, ושאינו ידוע כלל אינו חי אפי' הוא, שמוא ישא כשרה, והספק חי עד ג' דורות דאח"כ נשכח הדבר כיון שאינו ברור האיסור.

לדעת"

מבחן שבועי – כדף היום
לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף זיום טוב ז"ל
073-7289669

פרשת בהר ~ יבמות ט"ו עד ס"ח ~ מבחן מס' 123

המערבת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.
לרישום ועשויות המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
ניתן לעשות המבחן גם בעמודות נדרים פלוס- בקופות נוספות- "לדעת"- מילוי טפסים.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במיל באופן קבוע.
ע"י רישום בכתובת: **a0527692282@gmail.com**

- האם האשה מצווה בפריה ורביה?
 - א. כן.
 - ב. לא.
 - ג. מחלוקת.
- בת כהן שנישאת לישראל, האם עבדיה אוכלים בתרומה?
 - א. אוכלים.
 - ב. לא אוכלים.
 - ג. אם הם נכסי צאן ברזל אוכלים, ואם הם נכסי מילוג אינם אוכלים.

- על איזה מקרה נחלקו רבי יוסי ורשב"י האם העבדים אוכלים בתרומה?
 - א. כהן שנשא בת ישראל ומת, והניח בנים ועובר.
 - ב. כהן שנשא בת ישראל ומת והניח רק עובר.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
- בת כהן שנתיארה לישראל, או בת ישראל שנתיארה לכהן, האם הם אוכלת בתרומה?
 - א. אוכלת.
 - ב. אינם אוכלת מדאורייתא.
 - ג. בת כהן שנתיארה לישראל אינה אוכלת מדאורייתא, ובת ישראל שנתיארה לכהן אינה אוכלת מדרבנן.
- ישראלית שנישאת לפסול לה, האם היא כשרה לכהונה או לתרומה?
 - א. כשרה.
 - ב. פסולה.
 - ג. פסולה לתרומה ושורה לכהונה.

ההגרלה השבועי

על- 500 ₪

הגרלה נוספת
על מדור לדעת חכמה:
שובר ע"ס 200 ₪

לבחירה:



- האם מי שיש לו בני בנים או בני בנות, ואין לו בנים, קיים מצות פריה ורביה?
 - א. קיים.
 - ב. בבני בנים קיים, ובבני בנות לא קיים.
 - ג. מחלוקת.
- על מי נאמר "וידעת כי שלום אחלך"?
 - א. רק על האוחז את אשתו כגופו ומכבדה יותר מגופו.
 - ב. רק על המדרוך בינו ובנותיו בדרך ישירה, והמשאם סמוך לפרקם.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
- מדוע נגזר על ישראל שיחפיו בקבריהם?
 - א. מפני שעמחו עם הכוכים בינם אידם.
 - ב. מפני שלא כבדו את המתים כראוי.
 - ג. מפני שלא נהגו בטבילה.
- האם צריך לתת כתובה?
 - א. כן.
 - ב. לא.
 - ג. לא, אא"כ תעברה והפילה.
- אשה שמתה ג' בעליה אחרי האירוסין או שנפלו מדקל ומותו, האם מותר לישאנה?
 - א. מותר.
 - ב. אסור.
 - ג. מחלוקת.

מדור- לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

- מי שהיו לו בנים ונתיגיר, או יחידי שהיו לו בנים ומתו, האם קיים פריה ורביה?
 - א. מחלוקת.
 - ב. קיים.
 - ג. בחיו לו בנים ונתיגיר לא קיים, ובהיו לו ומתו מחלוקת.
- אשה שנישאת ג' פעמים ולא ילדה, ונישאת לדביעי וילדה, מה דינה?
 - א. הושלש בטל למפער.
 - ב. הושלש אינו בטל, אבל יכולה לתבוע ממנו כתובה.
 - ג. הושלש אינו בטל ואינה יכולה לתבוע כתובה.
- כהן ששכח פרה מישראל או שהשכיר פרתו לישראל (ללא אחיות על זולא וכדומה), מתי מותר להאכיל את הפרה כרשיגי תרומה?
 - א. כשהשכיר כהן.
 - ב. כשהשכיר כהן.
 - ג. בכל אופן אין להאכילה כרשיגי תרומה.
- כהן שמת, האם אשתו שהיא בת ישראל אוכלת בתרומה?
 - א. אם יש לה בנים ממנו אוכלת אפילו אם היא מעוברת, ואם לא אינה אוכלת אפילו אם היא מעוברת.
 - ב. אם יש לה בנים ממנו אוכלת אא"כ היא מעוברת, ואם אין לה בנים אינה אוכלת.
 - ג. בכל אופן אינה אוכלת.

רשות- אשה שנישאת ב' פעמים ולא ילדה, ונישאת לשלישי, האם יש לה כתובה מהשלישי?

- א. יש לה כתובה כיון שהיא אומרת לו שרק נשתי כחשה.
- ב. אין לה כתובה, דהמציא מבשרי לעלי הראיה.
- ג. אם לא תפיר בה אין לה כתובה כיון שזה מקח טעות, ואם תפיר בה יש לה כתובה.

פרשת אמור ~ יבמות נ"ה עד ס"ו ~ מבחן מס' 122

המערבת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.
לרישום ועשויות המבחן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
ניתן לעשות המבחן גם בעמודות נדרים פלוס- בקופות נוספות- "לדעת"- מילוי טפסים.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבחן במיל באופן קבוע.
ע"י רישום בכתובת: **a0527692282@gmail.com**

- באיזה אופן איבדה היבמה אוכלת בתרומה לכו"ע, כשהיבם כהן והיא כהנת?
 - א. כשאחד היבמים עשה יבמה מאמר, ואין לו אח חלל.
 - ב. כשאחד היבמים עשה בה מאמר, אין אם יש לו אח חלל.
 - ג. כשנתן לה אחד היבמים גט.
- איזה אלמנה אסורה לכהן גדול?
 - א. רק אם נבעלה.
 - ב. אם נישאת אסורה אפילו אם לא נבעלה.
 - ג. גם ארוסה אסורה.

- האם כה"ג מותר לישא ארוסה ומפוחה?
 - א. מותר.
 - ב. אסור.
 - ג. אנוסת ומפוחה תבירו אסורה, ואנוסת ומפוחה עצמו מותר לו לישאה.
- האם מותר לכהן הדיוט להטמא לאחותו שנתיארה?
 - א. אסור, ואם נתגרשה מחלוקת.
 - ב. מחלוקת, ואם נתגרשה מותר לכוי.
 - ג. מחלוקת בין בנתגרשה בין בלא נתגרשה.
- באיזה גירות יש מחלוקת אם היא פסולה לכהונה?
 - א. בפחותה מבת ג' שנים.
 - ב. בבת ג' שנים.
 - ג. בין בפחותה מבת ג' שנים בין בבת ג' שנים.

ההגרלה השבועי

על- 500 ₪

הגרלה נוספת
על מדור לדעת חכמה:
שובר ע"ס 200 ₪

לבחירה:



- מזה עונש "ערי"ר" נאמר בפרשת עריות?
 - א. שימות בלא אשה.
 - ב. שלא יוולדו לו עוד בנים.
 - ג. שימות בלא בנים, בין אלו שכבר נולדו בין אלו שעדיין לא נולדו.
- לענין מה מספיק הערפה?
 - א. לחיוב בחיוב לאין וחייב עשה.
 - ב. לקנין אשה לבעלה ויבמה ליבם.
 - ג. שתי התשובות נכונות.
- הבא על יבמתו ששוגג ומת ויש לו בנים מאשה אחרת, האם האשה חייבת ביבום?
 - א. חייבת.
 - ב. פטורה.
 - ג. מחלוקת.
- בת כהן גרושה שנתיארה לכהן הדיוט, האם היא אוכלת בתרומה?
 - א. אוכלת.
 - ב. אינה אוכלת.
 - ג. מחלוקת.
- במי פצוצ דכה מותר לכו"ע עלמא?
 - א. בבת ישראל.
 - ב. בבת גרים.
 - ג. שתי התשובות אינם נכונות.

מדור- לדעת חכמה

לע"נ ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

- באיזה אופן נחלקו רב ושמואל אם יש חומה לפסולות (גמרא ורש"י)?
 - א. באשה שלא נתקדשה.
 - ב. באשה שנתקדשה.
 - ג. דווקא ביבם.
- האם יש מקרה שבו אירוסה עניסתה שיתה בזמן שהיא ארוסה כדין סוטה?
 - א. לא.
 - ב. כן, כאשר בא עליה הארוס כשהיא ארוסה לפני הבעל.
 - ג. כן, אם יש גטול שבעט.
- איזה אשה מותר לכהן גדול לקיים אחרי שנשאה למרות שכעת אסור לו לישאנה?
 - א. רק בגורת.
 - ב. גם כהן שאירס אלמנה ואחרי"כ נתמנה להיות כהן גדול.
 - ג. גם שומרת כים שנפלה ונשאה מאמר ואחרי"כ נתמנה להיות כהן גדול.
- פנייה וזניחה, האם נעשית זונה (גמרא ורש"י)?
 - א. נעשית זונה לכריע.
 - ב. רק אם הפקירה עצמה לזנות י"א שנעשית זונה.
 - ג. רק אם הפקירה עצמה לזנות י"א שנעשית זונה.

רשות- האם להלכה מותר לכהן לזנות במת עכו"ם או להאחיל על קברי עכו"ם?

- א. מותר.
- ב. אסור.
- ג. צעק אסור ולהאחיל מותר.

לדעת

מבטן שבועי – בדף היומי
לע"ר ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל
073-7289669

פרשת בחוקותי~ יבמות ט"ז עד ע"ד ~ מבטן מס' 124

המערבת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.
לרישום וגישות המבטן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
ניתן לעשות המבטן גם בעמודי נדריה פלס- בקופות נוספות- "לדעת"- מילוי טפסים.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבטן במילי באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

לדעת

מבטן שבועי – בדף היומי
לע"ר ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל
073-7289669

פרשת במדבר~ יבמות ע"ז עד פ"ב ~ מבטן מס' 125

המערבת הטלפונית נפתחת בכל שבוע, מיום שישי עד יום שני בלילה.
לרישום וגישות המבטן, לפרטים נוספים ולנקודות ההפצה
ניתן לשמוע בקו הטלפון: 073-7289669.
ניתן לעשות המבטן גם בעמודי נדריה פלס- בקופות נוספות- "לדעת"- מילוי טפסים.
כמו"כ ניתן לקבל ולעשות המבטן במילי באופן קבוע,
ע"י רישום בכתובת: a0527692282@gmail.com

- האם מחזיר גרושתו משנישאת או חלל פוסלים את האשה מתירמה?
א. לא פוסלים.
ב. חלל פוסל ומחזיר גרושתו לא פוסל.
ג. חלל אינו פוסל ומחזיר גרושתו פוסל.
- בת כהן שנאנסה או נתפתתה, האם היא אוכלת בתירומה?
א. אוכלת.
ב. אינה אוכלת.
ג. אנוסה אוכלת ומפותה אינה אוכלת.
- האם אונן אוכל בתירומה או בפסח?
א. אוכל.
ב. אוכל פסח ולא תרומה.
ג. אוכל תרומה ולא פסח.
- מי שנעבדו לא מלו, האם הוא אוכל בתירומה?
א. אינו אוכל, ואם מלו בין הקרבה לאכילה אוכל.
ב. אינו אוכל, ואם קנה עבד בין הקרבה לאכילה אוכל.
ג. לעולם אינו אוכל.
- האם טמא שאכל תרומה או ביכורים או מעשר שני חייב מיתה?
א. חיוב.
ב. בתרומה וביכורים חיוב ובמעשר אינו חייב.
ג. בתרומה חיוב ובביכורים ומעשר אינו חייב.

מדור- לדעת חכמה

לע"ר ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

- באיזה אופן עבד פוסל מאכילת תרומה?
א. אם עבד בא על בת כהן.
ב. בת כהן שנשאת לישראל ויש להם נכד עבד.
ג. שתי התשובות נכונות.
- האם עיל אוכל תרומה ופסח ומצה ומזיר?
א. אינו אוכל.
ב. רק פסח אינו אוכל.
ג. אינו אוכל תרומה ופסח, ואוכל מצה ומזיר.
- האם טומטום ואנדרוניגוס ומוי שולד מוחל, אוכלים בתירומה?
א. אינם אוכלים.
ב. רק מוי שולד מוחל אוכל.
ג. גם אנדרוניגוס מוחל אוכל.
- האם מותר לבער תרומה או קדוש או מעשר שני או ביכורים בטומאה?
א. אסור.
ב. אסור בטומא חוץ מתרומה.
ג. אסור בטומא חוץ מתרומה ומעשר שני.

- רשות- איך ישראל אכלו בעור במדבר, והרי הטולים במדבר לא מלא?**
א. צ"ל שמלך רחל לא פתח.
ב. יוצאי מצרים מלו ופתחו ואכלו קדשים, והטולים במדבר לא אכלו בעור כלל.
ג. יוצאי מצרים מלו וטבלו ואכלו קדשים, והטולים במדבר אכלו בעור רחל ולא בעור קדשים.

ההגרלה השבועי על- 500 ₪

הגרלה נוספת
על מדור לדעת חכמה:
שובר ע"ס 200 ₪
לבחירה:



- האם פגיע דבר וזכרית שפכה מותרים בגיורה?
א. מותרים.
ב. אסורים.
ג. ישראל מותר לכהן אסור.
- על מה נחלקו ר"ק ור"ש אם ההתר מיד או רק ביד השלישי?
א. עמונית ומואבית.
ב. מצרית ואדומית.
ג. שתי התשובות נכונות.
- מדוע נכרית מעוברת שנתגיירה נזה אין צריך טבילה, ולא הוי חציצה?
א. משום שמדאורייתא אין חציצה אלא ברובו המקפיד.
ב. משום שנוהל בקדושה.
ג. משום שעובר היינו רבתינה.
- איזה איסור גזר משה על הגבעונים?
א. רק אותו דור.
ב. כל זמן שבית המקדש קיים.
ג. איסור עולם.
- האם מפיבשת בן יהונתן בן שאול עבר לפני הארון?
א. לא.
ב. כן, והארון קלטו וביקש דוד רחמים ופלסו.
ג. כן, וביקש דוד רחמים שלא יקלטו הארון.

מדור- לדעת חכמה

לע"ר ר' ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

- האם בת גר זכר או בת עמוני שנשא עמונית כשרה להונה?
א. מחלוקת.
ב. בבית גר זכר מחלוקת, ובת עמוני שנשא עמונית פסולה לב"ע.
ג. בת גר זכר כשרה לב"ע, ובבת עמוני שנשא עמונית מחלוקת.
- כיצד יכלים ממורים להחזיר את בניהם לפי רבי טרפון?
א. שהממזר ישא גיורה.
ב. שהממזר ישא שפחה והאדון ישחרר את חולו.
ג. שהממזר ישא ממזרת ויבדד השלטי יחיו מותרים כמו מצרי ואדומי.
- האם מי שי שסובר שאנדרוניגוס מאכל את אשתו בתירומה?
א. לא.
ב. רק בתירומה דרבנן.
ג. גם בתירומה דאורייתא.
- באיזה אופן אומרים שנפלו חולין לחור חולין ותירומה לחור תרומה בתירומה דאורייתא?
א. כשהחולין הם יותר מתרומה שפלה.
ב. בכל אופן.
ג. מחלוקת.

- רשות- עד איזה שיעור אומרים קמא קמא בטיל?**
א. בכל אופן עד רוב.
ב. עד רוב, ודבר האוסר גונח טעם רק אם יש שיעים בגנוד.
ג. אפילו יותר מרוב.

ההגרלה השבועי על- 500 ₪

הגרלה נוספת
על מדור לדעת חכמה:
שובר ע"ס 200 ₪
לבחירה:



- באיזה אופן סדים אדם חולץ לפי רבי עקיבא?
א. בכל אופן.
ב. בגיורה, או למ"ד שרק מחייבי לאוין דשאר הוי ממזר.
ג. בין באחים מן האב בין באחים מן האם ר"ע סובר שאין בסדים אדם איסור "לא יבוא פגוע דכה".
- האם סדים כיון כבן סורר ומורה?
א. לא.
ב. כן.
ג. מחלוקת.
- מה נחשב "את שדרכו להימנות"?
א. דבר שמוכרים אותו רק במנין.
ב. דבר שמוכרים אותו גם במנין.
ג. דבר שלפנימים מוכרים אותו במנין.
- חתיכה של טהאת טהורה שנתערבה במאה חתיכות טהורות, מה דינה?
א. עולה.
ב. אינה עולה.
ג. מחלוקת.
- באיזה אופן מקוה של מי סאה שיש בתוכו סאה מי פירות כשר?
א. אם היה בו מי סאה והוסיפו בו סאה מי פירות ואח"כ הוציא ממנו סאה.
ב. גם אם היו בו ל"ט סאה והוסיפו בו סאה מי פירות.
ג. בכל אופן פסול.
- באיזה אופן מקוה של מי סאה שיש בתוכו סאה מי פירות כשר?
א. אם היה בו מי סאה והוסיפו בו סאה מי פירות ואח"כ הוציא ממנו סאה.
ב. גם אם היו בו ל"ט סאה והוסיפו בו סאה מי פירות.
ג. בכל אופן פסול.